БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 8 (8840)
ЯНВАРИИН
10
СУББОТО
1959 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

КПСС-эй XXI СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Манай республикын ажалшад КПСС-эй XXI съездые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтана. Кабанскын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Зинаида Михайловна Руспна үнгэрэгшэ 1958 ондо үнеэн бүриһөө 2250 литр һү һааба. **Зураг дээрэ:** З. М. Русина.

А. Мэнтаевай фото.

Хүн зоной тоо бүридхэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэе

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан шиидхэбэриин ёһоор 1959 оной январиин 15-һаа хүн зоной Бүхэсоюзна тоо бүридхэлгэ үнгэргэгдэхэнь. Орон доторнай хэдэхэн хоноод эхилхэеэ байһан энэ тоо бүридхэлгэ политическэ болон ажахын шухала удхашанартай хэрэг болоно.

Эхэ оронноймнай социалистическэ ажахын, ажалшадай материальна ажабайдалай хүгжэлтэ имагтал түсэблэлгын ёһоор хараалагдадаг гээшэ. Тиимэһээ хүн зоной тоо бүридхэлгэ гүрэнэй түсэблэлгэдэ ямар ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь мэдээжэ. Арадай ажахын холын хараата түсэб зохёохын тулада нэн түрүүн промышленность, хүдөө ажахыда, транспорт болон бусад һалбаринуудта хүдэлмэрилжэ байһан хүнүүдэй тоо, мүн саашадаа хэды шэнээн мэргэжэлтэдэй хэрэгтэй болохо байһые мэдэхэ хэрэгтэй. Тэрэшэлэн город болон хүдөөдэ ажаһуудаг хүн зоной ниитэ тоо, тэдэнэй эрдэм һургуули мэдэнгүй байхын аргагүй. Тэрээнгүйгөөр орон доторнай саашадаа хэды шэнээн инженер, врач, багшанар, агроном, бусад мэргэжэлтэдэй хэрэгтэй болохо байһые тодорхойлжо болохогүй бшуу.

Республика, область, аймаг доторшье хүн зоной ниитэ тоо мэдэнгүйгөөр, жэшээлхэдэ, һургуули, больница, хүүгэдэй сад, ясли, байрын гэр бариха түсэб зохёохо аргагүй байна.

Совет засагай үедэ оронноймнай арадай ажахы, ажалшадаймнай соёл гэгээрэл үндэһөөрөө хүгжэн хубилаа. Промышленность болон хүдөө ажахыда үзэгдөөгүй ехэ амжалта туйлагдана. Материальна ажаһуудалай һайжарха тума жэл бүри хүн зоноймнай тоо улам олошорно. 1957 ондо хүнүүдэй наһа барамгые 1940 онойхитой сасуулхал, 2,3 дахин хороһон байна. Жэл бүхэндэ оронноймнай хүн зоной тоо 3 миллионһоо үлүүгээр олошорно. Хүнүүдэй тоогой иигэжэ олошорхо ушар капиталистическэ нэгэшье гүрэндэ үзэгдэдэггүй юм.

Орон доторнай иимэ ехэ хубилалтын боложо байхада хүн зоной тоо бүридхэлгэ үнгэргэхэ гээшэ тон шухала хэрэг болоно. Энэ хэмжээ-ябуулга бүри урда сагташье үнгэргэгдэдэг байгаа. Мүн капиталистическэ гүрэнүүдтэшье тоо бүридхэлгэ хэгдэдэг байна. Зүгөөр капитализмын оронуудта хүн зоной тоо бүридхэлгын дүнгые манайхидал адлаар ажахыгаа хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдалые һайжаруулха түсэб зохёолгодо хэрэглэдэггүй, харин ажалшадые мүлжэжэ, олзо доход бүри ехээр олохо хэрэгтээ империалистнууд хэрэглэдэг юм.

Манай социалистическэ Эхэ орондо В. И. Ленинэй үүсхэлээр 1920 ондо хүн зоной тоо бүридхэлгэ түрүүшынхеэ үнгэргэгдөө һэн. Һүүлээрнь 1923, 1939 онуудта хүн зоной Бүхэсоюзна тоо бүридхэлгэ үнгэргэгдөө. 1939 ондо хүн зоноймнай ниитэ тоо 170,6 миллион болоһон байгаа.

1959 оной январиин 15-һаа эхилхээ байһан хүн зоной тоо бүридхэлгэдэ парти, правительствомнай ехэ анхарал хандуулна. Орон доторнай энэ хэмжээ-ябуулгада бэлэдхэл хаа хаанагүй дүүрэжэ, холын районуудта январиин 2-һоо тоо бүридхэлгын хүдэлмэри эхилэнхэй.

Манай республикын городууд болон аймагуудта хамта хэдэн зуугаад инструктор-шалгагшад, тоо бүридхэгшэд бэлэдхэгдээ. Тэдэнэр олохон үдэрэй тусхай семинарта һуралсажа, хүн зоной тоо бүридхэлгые хайшан гэжэ үнгэргэхэ талаар мэргэжэлтэй болонхой. Мүнөө тэдэнэр хүдэлмэриһөө саг зууроор сүлөөлэгдөөд, даалгагдаһан участогуудайнгаа хүн зонтой танилсажа байна.

Республикымнай олохон аймагуудай партийна, профсоюзна болон комсомолой организацинууд политическэ удхашанартай энэ хэрэгтэ ехэ анхарал ороолдолго хандуулжа, бэлэдхэлэй хүдэлмэрие һайнаар үнгэргөө. Баргажанай аймагта 90 шахуу инструктор-шалгагшад, тоо бүридхэгшэд бэлдэгдээ. Статистическэ управлениин аймагай инспектор нүхэр Кондаков бэлэдхэлэй үедэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилжэ гараа. Партиин Баргажанай айком, аймгүйсэдком хүн зоной тоо бүридхэлгые саг болзор соонь һайнаар үнгэргэхын тула шухала хэмжээ абана.

Гэбэшье республикымнай зарим аймагуудта хүн зоной тоо бүридхэлдэ бэлэдхэл муугаар үнгэргэгдэжэ байна. Заиграйн аймаг республикымнай эгээл олон хүн зонтой аймагуудай нэгэн. Тэд эндэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри тон хангалтагүй. Партиин айком, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Бурдуковский энэ хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна. Тоо бүридхэгшэдые бэлэдхэлгэ муугаар үнгэргэгдөө, аймгүйсэдком инструкторнууд болон тоо бүридхэгшэдые ажалһаань сүлөөлхэ, тэдэнние транспортаар хангаха асуудал мүнөө болотор шиидхэнэгүй.

Хүн зоной тоо бүридхэлгын эхилтэр үсөөхэн үдэр үлэбэ. Энэ үе соо аймагуудай партийна, советскэ организацинууд бэлэдхэлэй талаар бии байһан бүхы дутагдалнуудые дары усадхаха ёһотой. Колхоз, совхозуудай, предприятинуудай партийна организацинууд тоо бүридхэлгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа, амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ уялгатай. Агитаторнууд хүн зоной тоо бүридхэлгын ямар зорилготой, ашатуһатай байһание ажалшадта саг үргэлжэ ойлгуулжа байха ёһотой.

Нүхэд инспектор-шалгагшад, тоо бүридхэгшэд! Таанадта тон хүндэтэй зорилго даалгагдаа. Хүн зоной тоо бүридхэлгые саг соонь амжалтатай һайнаар үнгэргэхын түлөө бүхы хүсэеэ гаргаха байһандатнай ажалшаднай найдана.

Бүхы хүдэлмэришэдтэ, колхозникуудта, советскэ интеллигенцидэ, Советскэ Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэдтэ, партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомольско организацинуудта, Советскэ Союзай бүхы эрхэтэдтэ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Министрнүүдэй Соведэй хандаһан Хандалга

Хүндэтэ нүхэд! Советскэ Союзай эрхэтэд! Январиин 15-да бүхы Союз доторнай хүн зоной тоо бүридхэлгэ эхилхэнь. Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Министрнүүдэй Совет эхилхээ байгаа хүн зоной тоо бүридхэлгые политическэ болон арадай ажахын айхабтар ехэ удхашанартай хэрэг гэжэ тоолоно.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро совет арад орон дотороо социализм байгуулха, ороноо гайхамшаг ехээр шэнэдхэн дэбжээхэ хэрэгтээ агууехэ амжалтануудые туйлаа. Мүнөө манай агууехэ Эхэ орон өөрынгөө зохёон байгуулхы эршэ хүсые гүйсэдөөр һалбаруулан бадаруулжа, коммунизмын замаар урагшаа найдамтайгаар дабшажа ябана. Советскэ Союзай ажалшад өөрынгөө түрэл Коммунистическэ партиин түүхэтэ XXI съездые политическэ болон үйлэдбэриин туйлай ехэ эдэбхи хэшээлэй оршон байдалда угтажа байна. Тус съезд 1959—1965 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудые хаража үзэхэ юм. Эдэ даабарита тоонууд СССР дотор коммунизм байгуулха холын хараата гайхамшаг түсэбүүдые нээжэ үгэнэ. Долоон жэлэй түсэб бэелүүлэгдэхэдээ арадай ажахын бүхы һалбаринууд саашадаа эршэ хүсэтэйгөөр дэбжээгдэхэ, совет арадай ажабайдал һайжаруулагдаха, тэрэнэй соёл болбосорол дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Хүн зоной тоо бүридхэлгэ долоон жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан туйлай ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ юм. Хүн зоной тоо бүридхэлгэ арад зоной ажабайдалда, совет хүнэй культурна хэмжээндэ болоһон гүн гүнзэгы хубилалтануудые тодоор харуулха, оронойнгоо экономикые хүгжөөлгэдэ, Советскэ Союзай национальна республикануудай ажахын ба культурын ургалтада, тэдэнэй бүхы национальностьнуудай хүгжэлтэдэ социалистическэ байгуулалтын туйлаһан агуухэ туйлалтануудые тодорхойлжо үгэхэ байна. Хүн зоной тоо бүридхэлгын ашаар орон доторхи хүн зоноймнай тоо тухай, тэдэнэй хаана, ямар газарта ажаһуудаг, ямар ажал хэдэг тухай, эмэ, эрын, наһанай, үндэһэ яһанай, эрдэм һургуулиин талаар хүн зоной тоо бүридхэлгын зүб тодо мэдээнүүд абтаха байна.

Хүн зоной тоо бүридхэлгэдэ саг соогоо хабаадагты, нэгэшье һуурин газарые, нэгэшье байрын гэрые, нэгэшье хүниие хүн зоной тоо бүридхэлгэдэ хабаадуулангүйгөөр байхагүйн тула хүн зоной тоо бүридхэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ алибаа туһаламжа үзүүлэгты гэжэ Советскэ Союзай бүхы эрхэтэние КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет уряална.

Энэ бүгэдэ арадай хэрэгые жэшээтэ һайнаар бэелүүлхэ хэрэгтэнь хүн зоной тоо бүридхэлгэ эрхилхэ хүдэлмэрилэгшэдтэ алибаа туһаламжа үзүүлхэ гээшэ бүхы партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско органуудай болон бүхы ниитын организацинуудай уялга мүн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ. **СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ.**

ЭХЭ ОРОНДОО МЯХА ЕХЭЭР ҮГЭДЭГ БОЛОЕ!

РЯЗАНИИН ОБЛАСТИИН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ХАНДАЛГА

Мяха абалгые нэгэ жэлэй турша соо эрид ехээр дээшэлүүлээ гэжэ Советскэ Союзай хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ Рязаниин областиин эрэгтэй, эмэгтэй колхозникууд, совхозуудай, РТС-үүдэй хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хандаба.

Хэдыхэн үдэр үнгэрөөд, январиин 27-до, Москвада КПСС-эй XXI съезд хүдэлмэрилжэ эхилхэнь гэжэ хандалга дотор бэшэгдэнэ. Съезд ерэхэ долоон жэлэй туршада СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудые зүбшэн хэлсэжэ, баталха байна. «Долоон жэл» гэһэн шэнэ үгэ һаяханшье бии болоо һаа, совет хүн бүхэндэ тон ойлгосотой болонхой.

Һүүлэй табан жэл соо Рязаниин областиин ажалшад хүдөө ажахыгаа, илангаяа ниитынгээ мал ажалые хүгжөөлгэдөө элитэ һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. 1958 ондо тус область 1953 онойхиһоо мяха хоёр дахин шахуу ехээр, һү 2,3 дахин ехээр гүрэндөө үгэбэ. Тэрэшэлэн орооһо таряа, хартаабха, овощь ба бусад продуктнууд ехээр тушаагдаа. Энэ үе соо эбэртэ бодо малай тоо толгой хоёр дахин олошоруулагдажа, тэрэ тоодо үнеэд 3 дахин шахуу олон болгогдоо.

КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленум хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр үйлэдбэрилэн абадаг болохо программа хараалаа. «Колхозуудта, совхозуудта ниитын мал ажалые түргэнөөр хүгжөөжэ, мяха улам ехээр абадаг болохо гээшэ шухала, хойшолуулашагүй хэрэг мүн» гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Өөһэдынгөө арга боломжонуудые хаража үзөөд, бидэнэр, Рязаниин областиин эрэгтэй, эмэгтэй колхозникууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, мяха үйлэдбэрилэн абаха долоон жэлэй түсэбэй даалгабарие болзорһоонь урид, тухайлхада, хоёр жэлэй туршада дүүргэжэ шадаха байнабди гэжэ хандалга дотор хэлэгдэнэ.

Манай ороной бусад олон хизаарнууд болон областьнууд иимэ арга боломжонуудтай байһан лэ байха. Долоон жэлэй даалгабарие нилээд урид дүүргэээд, хүн бүхэндэ мяханай хүртэсын талаар США-е ойрын жэлнүүдэй туршада хүсэжэ, эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ мяха абалгаар США-е нилээд үлүүлэн гарахын түлөө тэмсэжэ шадаха байнабди.

Бидэнэр 1959 ондо мяха эрид ехээр абажа, гүрэндэ тушааха гэжэ шиидээбди гээд Рязаниин областиин ажалшад бэшэнэ. Энэ жэлдэ 1958 онойхиһоо гурба дахин ехэ гэхэ гү, али 150 мянган тонно мяхан тушаагдаха байна. Колхозуудта ба совхозуудта мяха эрид ехээр абадаг болоһонойнгоо ашаар хэзээ хэзээнэйхиһээ һураггүй ехэ мяха тушаажа шадаха болонобди. Эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ бүхы ажахынууд үнгэрһэн жэлдэ 28,6 центнер мяха абаһан байгаа һаа, харин энэ жэлдэ 53 центнер абадаг болохо.

Энэ тон ехэ ба харюусалгатай уялга гэжэ бидэнэр һайнаар мэдэнэ, ойлгонобди. Гэбэшье бидэнэр энэ ехэ зорилгые шиидхэжэ шадаха байһандаа найданабди.

Рязаниин областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд мяха ба хүдөө ажахын бусад продуктнуудые эрид ехээр үйлэдбэрилэн абажа, гүрэндэ тушааха талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй декабриин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые түргэнөөр бэелүүлхын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэе гэжэ эрэгтэй, эмэгтэй колхозникуудые, совхозуудай, РТС-үүдэй хүдэлмэришэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, партийна, советскэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые уряалба. Энэ хадаа коммунистическэ общество байгуулха гайхамшагта ехэ түсэбые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһа нэмэри болохо байна.

(ТАСС).

Уялгаа дүүргэнэ

Шэнэ жэлэй январь һара гараба. Шэхэ янгинама хүйтэншье шангаршанхай. Тиибэшье үглөөгүүр эртэлэн Улан-Удын мяха-консервын комбинадта хүдэлмэрилдэг хэдэн олон шираг хүбүүд, басагад ажалдаа яаран ябана. Тэдэнэй дунда ульһатай сагаан шарайтай, дунда зэргын бэетэй Нина Тихоновна Донских дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ һара тээшэ космическа ракетын табигдаһан тухай нүхэдөөрөө хөөрэлдэжэ, советскэ эрдэмтэдэй арадтаяа хамта туйлаһан гайхамшагта амжалтаар омогорхон, урда урданайхида орходоо хүхюутэй зугаатай гэшхэлнэ...

Мяха-консервын комбинадай колбаса хэдэг цехтэ нүхэр Донских хүдэлмэрилжэ эхилһээр табадахи жэлээ боложо байна. Хэһэн ажалдаа оролдосотой бэрхэ, зоригтой тула зондоо хүндэтэй болонхой. Колбаса буйлуулан хэхэ мэргэжэл шудалаад, дүй дүршэл ехэтэй нүхэдэйнгөө туһаламжаар колбаса хэдэг тусхай машина дээрэ хүдэлдэг болоо. Тиигэжэ шэнэ мэргэжэлээ баяжуулан хүдэлхэдөө халаанай даабари үлүүлэн дүүргэжэ, цех соогоо түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа юм. Зондоо хүндэтэй, ниитын хэрэгтэ абьяастай хадань тэрэние бригадираар томилһон байгаа. Мүнөө Нина Тихоновна гурбадахи жэлээ комсомол-залуушуулай бригадын бригадираар хүдэлмэрилнэ.

Партиин ээлжээтэбэшэ XXI съезд зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые мяха-консервын комбинадай хүдэлмэрилэгшэд угаа ехэ һайшаалтайгаар угтаа һэн. Съездын хүндэлэлдэ эндэ социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрнэ. Нинын даадаг комсомол-залуушуулай бригадынхид энэ дэбжэлтын түрүү зэргэдэ ябана. Өөһэдынгөө арга боломжо наринаар хаража үзөөд, съезд болотор үдэр бүхэндэ даалгабариһаа гадуур 600 килограмм колбаса Эхэ орондоо үгэхэ уялга абаа юм. Тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ оробо.

Тиигэжэ тус бригадынхид шэнэ эршэ хүсэтэйгөөр ажаллажа, халаандаа 4400 килограммай орондо, 5,5—6 мянган килограмм эрхим шанартай элдэб зүйлэй колбаса гаргана.

Б. Шагжитаров.

Вагон заһабарилагшадай бэлэгүүд

Үдэр үнгэрхэ тудам Коммунистическэ партиимнай XXI съездын нээгдэхэ болзорынь ойртоно. Эдэ үлэһэн үдэрнүүдтэ бүри шангаар хүдэлхэ гэһэн зорилго урдаа табиһан Улан-Удын паровозо-вагонно заводой вагон хабсаралгын цехын коллектив һаяхан суглаа үнгэргэжэ, тэндээ хэһэн хүдэлмэриингөө дүн согсолон гаргаад, саашадаа бүтээхэ ажалаа хараалба. Тиихэдээ түсэбһөө гадуур 100 мянган түхэригэй товарна продукци гаргаха, алмаһан материалаараа түсэбһөө гадуур нэгэ пассажирска вагон заһабарилха, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн уралан нарижуулгын дурадхалнуудһаа 15 мянган түхэригһөө бага бэшэ арьбалалта оруулха, ажалай үдэрые нягтажаруулан, хүдэлмэриингөө газар зүбөөр эмхидхэн, ажалай бүтээсые 1 процентээр дээшэлүүлхэ гэһэн уялгануудые абаһан байна.

Тэдэнэр эдэ уялгануудаа дүүргэхэ арга боломжотой. Жэшээнь, урда һарануудта продукци гаргаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн, ажалайнгаа бүтээсэ нилээд дээшэлүүлһэн, салин хүлһэнэйнгөө фонд горьтойгоор алмаһан юм.

Мүнөө вагон хабсарагшад ажалайнгаа эршые һуладхангүй, бүри ехэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна.

С. Черненко.

Сталинградай областьдо Ленинэй орден барюулагдаба

СТАЛИНГРАД, январиин 8. (ТАСС). Үнгэрһэн 1958 ондо Сталинградай областиин таряашад алдарта илалта туйлаа. Тэдэнэр бүхы талмай дээрэһээ орооһото культурануудай баян, областиин түүхэдэ үзэгдөөгүй ургаса хуряажа, гүрэндэ 165 миллион пүүд таряа тушаагаа. Энэнь түсэбһөө хоёр дахин, 1953 ондо тушаагдаһанда орходоо зургаа үлүүтэй дахин ехэ юм. Сталинградайхидай шэн зоригто ажал правительственна дээдэ хайра—Ленинэй орденоор тэмдэглэгдэһэн байна.

Ленинэй орден областьдо барюулгада зорюулагдан, партиин областной комитедэй, ажалшадай депутадуудай областной Соведэй баярай заседани Максим Горькиин нэрэмжэтэ драмын театр соо мүнөөдэр болоо.

Сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Д. С. Полянский сталинградайхидта Ленинэй орден барюулаа. Партиин обкомой секретарь нүхэр И. К. Жегалин областиин таряашад болон бүхы ажалшадай ажал хүдэлмэрие үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Министрнүүдэй Соведтэ областиин партийна организациин, областиин ажалшадай зүгһөө үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөө. Хүдөөгэй ажалшадай алдарта хэрэгүүд тухай тогтохо зуураа, сталинградайхид энэ долоон жэлэй турша соо шэнэ, бүри гайхамшагта амжалтануудые туйлаха гэжэ парти, правительствые тэрэ найдуулаа.

Котельниковскэ районой «Россия» колхозой түрүүлэгшэ В. И. Харламов болон бусад үгэ хэлээ.

Удаань сугларагшадта халуунаар угтагдан, нүхэр Д. С. Полянский дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

Баярай заседанида хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ амаршалга ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

***

Орооһо таряанай эрхим һайн ургаса хуряажа, элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө үндэр дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, хэдэн олон Социалистическэ Ажалай Геройнуудта нүхэр Полянский шагналнуудые барюулаа.

ЦЕХЫН УРАН ГАРТАН

Амһартануудта шаажан гүйлгэдэг цехын хоёрдохи дабхар, гэрэй хэрэгсэлнүүдые наймаалдаг магазинда ороһондол эндэ үнгэ бүриин, гоё һайхан зурагуудтай аяга, шанага, кружка, улхан болон хүнэгүүд ханануудайнь таг дээгүүр жэрытэр табяатай харагдана.

Эндэхи үнгэ бүриин шэрэтэй гоё амһартануудынь хүнэй нюдэ буляамаар.

«Элдэб зурагуудтай амһартануудые бүтээдэг болоһоор үнинэй гүт?» гэһэн асуудалда тус цехын начальник нүхэр Попов иигэжэ харюусаа:

—Тиимэшье үнинэй бэшэбди. Республикынгаа ажалшадай эрилтые хараадаа абажа, 1955 оной хабар артелиингаа уран зурааша нүхэр Демченкые Уралай Лысьва городто курсада эльгээһэн байгаабди. Нүхэр Демченко тэндэ һуралсажа ерэһэнэйнгээ удаа, амһарта дээрэ элдэб гоё зурагуудые зуража эхилһэн юм. Энэнь республикымнай ажалшадта һайшаагдажа, «Гоё зурагуудтай амһартануудые олоор бүтээжэ гаргыт» гэһэн захилнууд ородог болоо һэн.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо тус цехын хүдэлмэришэд шаажан гүйлгэһэн амһартануудые гаргахынгаа хажуугаар, элдэб зурагуудтай багашье, ехэшье амһарта бүтээжэ гаргадаг болоһон байгаа.

Артелиин уран зурааша Иван Трофимович Демченко Уралда хараһан, үзэһэнөө ажалдаа хүсэд хэрэглэжэ, үдэр, һара үнгэрхэ бүри шэнэ, гоё зурагуудтай амһартануудые гаргадаг болоо.

—Түрэл партиингаа алдарта XXI съездые ажалай шэнэ бэлэгтэйгээр угтахын зорилгоор һаянай бүри эршэ зоригтойгоор ажаллажа байнаб, —гэжэ нүхэр Демченко омогтойгоор хөөрэнэ.

Нүхэр Демченко һүүлэй үедэ үнгэ бүриин зурагуудтай амһартануудые гаргана. Жэшээнь, «Эб найрамдалай түлөө», «Агнуурида», «Һайндэрөөр», «Ород, бурят арадуудай хани барисаан» гэһэн темээр бүтээгдэһэн, мүн ородой мэдээжэ уран зураашадай зурагуудһаа буулгагдаһан зурагууд амһартануудтань һиилэгдэнэ. Иимэ зурагуудтай аятай зохид амһартанууд республикымнай аймагуудай магазин бүхэндэ элбэгээр харагдадаг, ажалшадай зүгһөө һайшаалда хүртэдэг болонхой. Тэрэшэлэн эдэ амһартанууд Россин Федерациин республика, область, хизаарнуудта эльгээгдэдэг болоо.

Амһартануудта зурагуудые буулгахадаа дүй дүршэлтэй болоһон хүдэлмэришэд Валентина Второва, Галина Асамблюк болон бусад ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг, бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг байна. Эдэнэрэйл ашаар гоё һайхан зурагуудтай амһартанууд түсэбһөө гадуур һара бүри гаргагдажа байдаг.

—Артельдэ энэ шэнэ продукци гаргахадамнай Лысьва городой инженер, техническэ наукануудай кандидат нүхэр Рождественский ехэхэн туһаламжа үзүүлээ, мүнөөшье үзүүлһээр гэжэ тус цехын начальник нүхэр Попов хөөрэнэ.

«1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд» тухай КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдээр зоригжоһон Улан-Удын Кировэй нэрэмжэтэ артелиин хүдэлмэришэд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байна.

Б. Цыремпилов.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Баталһан тогтоолоо бэелүүл

Хэлсэһэнээ хүсэлдүүлхэ хэрэгтэй

Дутуу дунданууд, алдуу эндүүнүүд тухайгаа суглаа, зүблөөнүүд дээрээ һайсал хэлсэхээрээ, шүүмжэлэлсэхээрээ болоод, бэе бэеэ найдуулалсаад, зохид һайн шиидхэбэринүүдые баталжа абаад, һүүлээрнь тэдэнээ мартажархидаг, хэлсэһэнээ хүсэндэнь хүргэдэггүй ушар үзэгдэдэг. Тиигээд удаадахи суглаан дээрээ баһал тэрэ хэлсэгшэ тухайгаа «һахы һалаг» болотороо хөөрэлдэжэ, «уур соо уһа хээд, нюдэхэ» гэһэнһээ өөрэгүй юумэн болоһо байдаг юм. Урдань Хойто-Байгалай аймагай зарим партийна эхин организацинуудта иимэрхүү ушар үзэгдэдэг һэн.

Үнгэрэгшэ жэлэй октябрь, ноябрь һаранuудта колхоз, предприяти болон эмхи зургаануудта партийна эхин организацинуудай тоосоото-һунгуулиин суглаанууд боложо, энэ дутагдал тухай — хэлсэһэнээ, баталан абаһан шиидхэбэринүүдээ дүүргэнгүй үлэшэдэг тухай коммунистнууд шангаар шүүмжэлээ, партийно-эмхидхэлэй, партийно-политическэ хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха тухай партийна бюрогой гэшүүдэй, тэдэнэй секретарьнуудай урда шанга эрилтэ табяа. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, ажахын, политическэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ коммунистнуудай үүргэ болон эдэбхи үүсхэлэй дээшэлһэнние элитээр харуулна. Тоосоото-һунгуулиин суглаануудта коммунистнуудай 80 хубиһаа дээшэ, зарим газарта бултадаа хабаадалсажа, тэдэнэй 60 гаран хубинь элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн байна.

Ноябрь һарада аймагай ээлжээтэ партийна конференци үнгэржэ, ажахынгаа гол һалбари—загаһа барилга болон болбосоруулгые хүтэлбэрилхэ талаар ехэ дутагдалтай байһан тухайдань КПСС-эй айкомые, тэрэнэй бюрогой гэшүүдые хурсаар шүүмжэлһэн, шэнээр һунгагдаһан гэшүүдтэ шанга эрилтэ табиһан, коммунистнууд һайн һанамжа, дурадхалнуудые оруулһан байгаа.

Партийна эхин организацинуудай тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэшье, партийна конференци дээрэшье коммунистнуудай хэлэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые, һанамжа, дурадхалнуудые КПСС-эй айком һайнаар шудалжа үзөөд, тэдэнние бэелүүлхэ тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые хараалаа һэн. Энэ шухала хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулхыень партийна эхин организациин бюронуудта заагдаһан байха.

Тоосоото-һунгуулиин суглаан дээрээ Доодо-Ангарай загаһанай комбинадай коммунистнууд партбюрогоо, тэрэнэйнгээ секретарь нүхэр Хамагановые шангаар шүүмжэлжэ, хүдэлмэриинь дутуу дундануудые, алдуу эндүүнүүдые элирүүлжэ үгэһэн юм. Загаһа бариха хүдэлмэри партийна организациин зүгһөө һайнаар хүтэлбэрилэгдэдэггүй, загаһа үсхэжэ, олошоруулха шухала хэрэгтэ анхарал тон багаар табигдана гэһэн шүүмжэлэл гараа һэн.

— Элидхэл соогоо нүхэр Хамаганов загаһа барилга тухай удаан саг соо хэлэбэ,—гэжэ загаһашан коммунист нүхэр Перевалов шүүмжэлээ һэн.—Тээд өөрөө тэрэ партийна эхин организациин секретарьһаа гадна, заводой загаһа барилгын таһагай начальнигай тушаал даажа байһан мүртөө загаһа барижа байһан газарта харагдадаггүй, загаһашадайнгаа байра байдалда һаналаа табидаггүй хүн байгаа. Хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө эмхидхэлэй хүдэлмэриие һулаар ябуулһан дээрэһээнь гэр байраа заһабарилха гээд, загаһа бариха эгээ үнэтэ сагаа гээһэн байнабди.

Саашадаа загаһа имагтал ехээр барихын түлөө бэшэ, мүн загаһаяа олошоруулха, үдхэхын түлөө оролдохо ёһотойбди.

Эндэхи коммунистнуудай шүүмжэлэл, ажаглалтые хараадаа абажа, КПСС-эй айком загаһа баридаг газарнуудта тэдэниие үдхэхын тула 1959 оной хэмжээ-ябуулгануудые хараалһан байна. Мүн загаһа үдхэжэ, олошоруулха асуудалаар энэ оной январь һарада аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан зарлагдажа, баталан абтаха тодорхой хэмжээ-ябуулганууд бэлэдхэгдэжэ байнхай.

Доодо-Ангарай загаһанай комбинадай шэнээр һунгагдаһан партбюро, мүн дирекци тоосоото-һунгуулиин суглаанай һүүлээр коммунистнуудай шүүмжэлэлые хараадаа абан, ажал хүдэлмэреэ һайжаруулха хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые хараалаа һэн. Мүнөө тэдэнээ бодотоор бэелүүлжэ байна. Заводой хүдэлмэришэд, загаһашадтаа ходо ябадаг, ажал хүдэлмэритэйнь, байра байдалтайнь танилсадаг, социалистическэ мүрысөө һайнаар хүтэлбэрилдэг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар комбинадай загаһашад нёдондо загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые 125 процент дүүргэжэ, абаһан уялгаһаа гадуур 620 центнер загаһа гүрэндөө тушаагаа.

Тоосоото-һунгуулиингаа суглаан дээрэ эвенкнүүдэй «2-я пятилетка» колхозой коммунистнуудай хэлэһэн шүүмжэлэл, дурадхалнуудые бэелүүлхын тулада КПСС-эй айком тусхай хэмжээ абаа. Аймгүйсэдкомой культурын таһаг соёл культурын гуламтануудые муугаар хүтэлбэрилнэ, кадрнуудые зүбөөр хубаарилан табинагүй гэжэ шүүмжэлэгдэһэн юм. Энэ колхозой гол бууса Холодный гэжэ нютагтахи улаан булангай хүдэлмэриие һайжаруулхын тулада тэрэниие даагшаар бэлэдхэл һайнтай хүн эльгээгдэбэ. Мүн эндэ эмнэлгын хүдэлмэриие һайжаруулха зорилгоор дүй дүршэл ехэтэй фельдшер нүхэр Романова эльгээгдээ. Гадна урдань үүсхэл эдэбхи, оролдосогүйгөөр ажалладаг байһан наймаалагшые хүдэлмэриһөөнь гаргаад, орондонь ондоо хүниие табижа, магазинда элдэб эд бараан горьтойхоноор абаашагданхай.

Тоосоото-һунгуулиин суглаанай шиидхэбэринүүдэй, коммунистнуудай шүүмжэлхы ажаглалта, дурадхалнуудай ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай асуудал партийна организациин секретарьнуудай һая үнгэрһэн семинар дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Партийна конференциин делегадуудай шүүмжэлхы ажаглалтануудые, һанамжа болон дурадхалнуудые хараадаа абажа, зохёогдоһон тусхай хэмжээ-ябуулгануудые КПСС-эй айком һая баталаад, тэдэнээ бэелүүлжэ захалба.

Энэ талаар элитэ хубилалта болоо гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, үшөө дутуу дунданууд бии гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Илангаяа загаһанай комбинадай, пристаниин, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай партийна эхин организацинууд комсомолойнгоо организацинуудые һулаар хүтэлбэрилнэ. Уставайнгаа эрилтэнүүдые коммунистнуудай наринаар дүүргэжэ байхыень хиҥан шалгаха тухай суглаан дээрэ гараһан шүүмжэлэлые тэдэнэр дүүргэнэгүй.

Өөһэдынгөө баталан абаһан шиидхэбэриие дүүргэхэ хэрэгтэнь партийна эхин организацинуудта туһалха зорилгоор КПСС-эй айком, тэрэнэй эмхидхэлэй таһаг тодорхой хэмжээ абажа байна.

Саашадаа бидэнэр «хэлсээ һаа—дүүргэ, шиидхээ һаа—бэелүүл» гэһэн гуримые наринаар сахижа ажаллаха зорилготойбди.

Ц. Цыбиков, КПСС-эй Хойто-Байгалай айкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

Эмхидхэлэй хүдэлмэриие һайжаруулһанай ашаар

1958 оной апрель һарада Улан-Удын судна бүтээлгэ-заһабарилгын заводой партийна организациин тоосоото-һунгуулиин суглаан боложо, ажал хүдэлмэридэ ушардаг дутуу дундануудые, алдуу эндүүнүүдые коммунистнууд шанга шүүмжэлэлдэ оруулжа, тэдэниие хайшан гэжэ, ямар аргаар усадхаха тухай өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулһан юм.

Шэнээр һунгагдаһан заводой партийна бюро, тэрэнэй секретарь нүхэр Н. С. Сажинов ажал хүдэлмэреэ эхилхэдээ, тэдэ шүүмжэлэлые, һанамжа, дурадхалнуудые хараадаа абаһан байна. Партийна бюро нэн түрүүн заводой цехүүдээр, үйлэдбэриин харюусалгатай участогуудаар коммунистнуудые, комсомолшуудые зүбөөр хубаарилан табиһан байгаа. Удаань партийна суглаанууд дээрэ үйлэдбэриин шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ заатагүй шалгагдадаг болоо һэн. Энэ ёһо гурим мүнөө хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэнэ.

Мүн абтаһан социалистическэ уялгануудай дүүргэлтэ һара бүри согсологдожо, үйлэдбэриин зүблөөнүүд, заримдаа партийна нээмэл суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукци һайн шанартайгаар, түргөөр үйлэдбэрилхэ тусхай хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаад, тэдэниие бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри үсэд оролдосотойгоор ябуулагдана.

Үнгэрһэн тоосоото-һунгуулиин суглаан дээрэ механическа цехын ажал хүдэлмэри шангаар шүүмжэлэгдэһэн юм. Энэ цех һараһаа һарада гүрэнэй түсэб дүүргэхэгүйһөө гадна, муу шанартай продукци гаргадаг байба. Тэрэниие гээгдэлһээнь гаргахын тула партийна бюро заводойнгоо директэй зүбшөөд, ахалагша мастераар комсомол нүхэр М. С. Шеглаковые томилоо һэн. Мүнөө нүхэр Шеглаков механическа цехые заводой түрүү цехүүдэй нэгэн болгожо шадаа. Үнгэрһэн 1958 оной ноябриин, декабриин түсэбүүдые 100 гаран процентээр, һайн шанартайгаар дүүргэв. Мүнөө тус цехынхид 1959 оной январь һарын түсэбые КПСС-эй XXI съездын нээгдэтэр дүүргэхэ зорилготойгоор ажаллажа байна.

Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин ашаар гээгдэлһээ гаража, ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлаһан үйлэдбэриин бусадшье участогууд бии.

Тоосоото-һунгуулиин суглаан дээрэ политическэ хүдэлмэриин дутагдалнууд шангаар шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Мүнөө заводой хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэриие партийна бюро, тэрэнэй секретарь нүхэр Сажинов нилээд һайжаруулаа гэжэ мэдэхээр. Заводой клубай дэргэдэ саг үргэлжын агитпункт (эрхилэгшэнь нүхэр Петров) хүдэлдэг болоо. Агитпункт тусхай түсэбөөр хүдэлмэрилнэ. Тэрэ элдэб плакадуудаар, портредүүдээр, фотомонтажуудаар, диаграммануудаар гоёогдонхой. Мүн уран һайханай болон политическэ литература, элдэб журналнууд, арба гаран газетэ стол дээрэ табяатай байдаг. Агитпункт соо долоон хоногто нэгэ дахин лекци, элидхэл уншагдажа байдаг. 1959 оной мартын 1-дэ нютагай Соведүүдтэ болохо һунгалтада тус агитпункт мүнөөнһөө бэлдэжэ эхилээ. Элдэб асуудалда харюу үгэхэ тусгаар стол һүүлэй үдэрнүүдтэ эмхидхэгдээ. Тэрэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшын 10 час болотор хүдэлдэг.

Заводой цехүүдээр болон бусад үйлэдбэриин участогуудаар хамтадаа 45 агитаторнууд ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна.

Үнгэрһэн тоосоото-һунгуулиин партийна суглаанай шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө заводой коммунистнууд үсэд шангаар тэмсэнэ. Тиин 1958 ондо продукци бүтээн гаргаха түсэбөө эндэхи коллектив 101,3 процентээр дүүргэжэ, ажалай бүтээсые 103,3 процентдэ хүргөө.

Д. Шагдуров.

ТАСС-эй фотохроника.

Хүн зоной тоо бүридхэлгэ

Байгша оной январиин 15-һаа эхилхээ байһан хүн зоной Бүхэсоюзна тоо бүридхэлгэ политическэ болон ажахын ехэ удха шанартай хэрэг болоно. Хүн зоной тоо бүридхэлгэ хадаа манай орон дотор коммунистическэ общество байгуулха шэнэ үедэ туйлай ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Хүн зоноймнай ниитэ тоо, тэдэнэй али орон нютагта хэды шэнээнээр ажаһуудаг, ажабайдалайнь илгаа тушаа тодорхой мэдээн социалистическэ экономикын саашанхи хүгжэлтые түсэблэхэ хэрэгтэ ехээр туһалха байна. Арад зоноймнай ниитэ тоо Коммунистическэ партиимнай холын хараата ехэ ехэ түсэб зохёоходонь туһалдагшье юм.

Үнгэргэгдэхээе байһан хүн зоной тоо бүридхэлгэ Эхэ оронноймнай ажалшадай дунда урда жэлнүүдэйхидэ орходоо культурна, материальна, эрдэм болбосоролой талаар ямар ехэ хубилалтын болоһые элеэр харуулха байна. Тиимэһээ энэ хүдэлмэридэ парти, правительствын зүгһөө ехэ анхарал хандуулагдана, хандуулагдадагшье гээшэ.

Правительствын баталһан программын 15 асуудал хүн зоной тоо бүридхэлгын хуудаһан дээрэ бэшэгдэнхэй. Тэдэ асуудалнууд оронноймнай бүхы хүн зоной ниитэ тоогой, олон яһатанай, ажаһуудалай мэргэжэлэй, эрэ эмын, наһанай болон бусад мэдээндэ гүйсэд харюусаха юм. Тоо бүридхэлгын хүдэлмэри ажалшадые асуулгаар дүүргэгдэхэ байна. Хүнэй документ харангүйгөөр тоо бүридхэлгын хуудаһан хэлэһэн үгэһөөнь бэшэгдэхэ зэргэтэй. Тоо бүридхэгшэд хүнүүдэй хэлэһэн харюуе хэндэшье хэлэхэ ёһогүй.

Бэшэгдэхэ ёһотой бүхы мэдээн 1959 оной январиин 14-нэй һүниин 12 часай байдалаар бүридхэлгын хуудаһанда оруулагдаха байна. Жэшээнь, 1959 оной январиин 14-нэй үдэшын 11 часта түрэһэн үхибүүн тоо бүридхэлгэдэ оруулагдаха, январиин 15-най һүниин 2 часта түрэһэн үхибүүн оруулагдахагүй. Бүхы хүн зон заатагүй өөһэд өөһэдынгөө ажаһуудаг газарһаа тоо бүридхэлгэдэ орохо. Ондоо тээһээ саг зуура ерэһэншье байгаа һаа, хүдэлмэриин гү, али албанай газарһаа бүридхэлдэ абтахагүй байна.

Поезд болон пароходто ябаһан хүнүүд январиин 14-нэй 23 чаһаа январиин 15-най 1 час хүрэтэр саг зуураар гэрһээ гараһан хүнүүд гэжэ бэшэгдэхэ юм. Саг үргэлжэ байдаг гэртээ тэдэнэр саг зуураар ондоо тээшээ ошоһон гэжэ тэмдэглэгдэхэ байна.

Түмэр замай станци, вокзал, порт болон пристаньда байһан пассажирнууд январиин 15-най 0 чаһаа 3 час хүрэтэр тоо бүридхэлдэ орохо. Нарайлгын гэртэ, больница, санатори, гостиница гэхэ мэтын бусад газарнуудта байһан хүнүүд январиин 15-най үдэр барандаа тоо бүридхэлгэдэ абтаха. Иигэжэ гэрһээ саг зуураар гарагшадта тоо бүридхэлгэдэ абтаа гэһэн үнэмшэлгэ үгтэхэ байна. Тиихэдэ январиин 15-һаа февралиин 1 хүрэтэр командировкодо гү, али ондоо хэрэгээр гэрһээ гарагшад тиимэ документ абажа, тэрэнээ февралиин 20 хүрэтэр хадагалжа ябаха зэргэтэй.

Январиин 15-һаа 22 хүрэтэр 8 үдэрэй туршада тоо бүридхэлгын хуудаһан бэшэгдэхэ байна. Энэ үе соо тоо бүридхэгшэд бүхы ехэ хүнүүдтэй бултантайнь нюураараа уулзаха болоно. Январиин 23-һаа февралиин 1 хүрэтэр инструктор-шалгагшад өөһэдынгөө тоо бүридхэгшэдтэй, хүдөө нютагуудта сельсоведэй түлөөлэгшэдтэй хамта байрын бүхы гэрнүүдээр ябажа, шалгалта хэхэ. Энэ хүдэлмэриин үедэ тоо бүридхэлдэ ороогүй гү, али бүридхэлдэ хоёр дахин абтаһан хүнүүд элирүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Тоо бүридхэгшэд квартира бүхэндэ ябажа, бүхы эрхэтэдые нарин нягтаар бэшэхэ байна. Энэ гурим бүхы совет эрхэтэдэй эгээл зүб тоо мэдээ абаха арга олгохо юм.

Тоо бүридхэлгын хуудаһанда харюу үгтэхэ иимэ 15 асуудал бии:

1. Бүлын эзэн тушаа. Тус асуудалда бүлын эзэн түрүүн бэшэгдэхэ. Хэрбээ эзэнэйнь саг үргэлжэ ондоо тээ байдаг һаа, бүлынь али нэгэ аха хүн бэшэгдэхэ. Эзэндээ бүлын бусад гэшүүдэй ямар түрэл байһан тухай бэшэгдэхэ юм. Бүлэгүй хүн «ганса бэе» гэжэ тоологдохо байна.

2. Саг үргэлжэ байдаг аад, 6 һара хүрэтэр ондоо тээшээ ошоһон һаа, «саг зуураар үгы» гэжэ бэшэгдэхэ.

3. 6 һара хүрэтэр саг зуураар байһан хүнэй саг үргэлжэ байдаг газар, хэды саг соо гэртээ бусаагүйнь тэмдэглэгдэхэ.

Хоёрдохи, гурбадахи асуудалда зүбөөр харюусаха гээшэ али нэгэн область, республикада хэды шэнээн зоной саг үргэлжэ ажаһуудаг, хэдынэйнь һэлгэжэ байдаг тухай мэдэхэ арга олгоно. Энэ мэдээн хадаа хүн зониие хангалга һайжаруулха хэмжээ-ябуулга хараалхада туһалха бшуу.

4. Эрэ эмын илгаа. Энэ асуудал оронноймнай ажахын, соёл культурын, политическэ ажабайдалда эхэнэрнүүдэй хэр зэргээр хабаададагые харуулха байна.

5. Хэн хэды наһа хүрөөб. Хүнэй наһые жэл, һара хүрэтэр, жэл хүрөөгүй үхибүүдые һараарнь бэшэхэ хэрэгтэй.

6. Энэ үедэ гэр бүлын һуудалые бодото байдалаарнь харуулха. ЗАГС-да ороошьегүй һаа, нэгэ бүлэ гэжэ тоологдохо байна.

7. Үндэһэ яһанай талые (национальность) өөһэдһөөнь һуража бэшэхэ. Хоёр ондоо яһанай эхэ эсэгэнэр үхибүүдээ өөһэдынгөө дураар национальностииень нэрлэхэ байна. Хэрбээ маргаха ябадалай гараа һаа, үхибүүн эхынгээ национальностяар бэшэгдэхэ зэргэтэй.

8. Түрэлхи хэлэн хүн бүхэнэй өөрын дураар болохо. Үхибүүнэй түрэлхи хэлэн өөрынь хэлэдэг хэлэн болохо. Түрэлхи хэлэн өөрынгөө национальностьтай тааралдангүй байжа болохо. 7—8-дахи асуудалда үгтэһэн харюугай ёһоор Советскэ Союзай ажалшадай национальность тодорхойлогдохо, национальна республика, область, округой соёл гэгээрэлэй ургалта элирхэйлэгдэхэ байна.

9. Ямар гүрэнэй эрхэтэн бэ? Энэ асуудал СССР дотор ажаһуудаг манай, мүн хариин гүрэнүүдэй эрхэтэнэй ниитэ тоо харуулха, ондоо гүрэнүүдтэй холбоо барисаанаймнай ургалта харагдаха болоно.

10. Эрдэм һургуули. Эндэ хүнэй ямар һургуули дүүргэһэнээр: дээдэ, хүсэд бэшэ дээдэ, дунда мэргэжэлэй, ниитэ дунда эрдэмтэй, долоон жэлэй, эхин һургуулитай гэжэ бэшэгдэхэ. Эхин һургуули дүүргээгүй 9 наһанһаа дээшэ хүндэ «уншадаг, бэшэдэг» гэжэ, хаанашье һураагүй, уншажа шададаг хүндэ «уншадаг» гэжэ бэшэхэ. 9 хүрөөгүй үхибүүнэй эрдэм зааһанай хэрэггүй.

Дунда һургуулиин 8—9—10 классай һурагшадые 7 класс дүүргэһэн гэжэ бэшээд, скобко соо хэдыдэхи класста һурадагыень зааха. Тэрэ шэлэн эхин һургуули дүүргэһэн 5, 6, 7 классай һурагшадые баһал иигэжэ бэшэхэ.

11. Һурагшад тухай. Һурадаг газарайнь нэрые гүйсэд, хэдыдэхи курсада һурадагыень бэшэжэ абаха.

12. Хүдэлмэрилдэг газар. Предприятиин, колхозой, совхозой, РТС-эй, эмхи зургаанай нэрые бэшэхэ. Хубиингаа ажахыда гү, али ондоо хүндэ хүдэлдэг хүнүүд тэрэ зангаараа заагдаха ёһотой.

13. Хүнэй хэдэг ажал, тушаал. Энэ асуудалда тодорхой харюу үгэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, хүдэлмэришэдтэ: «слесарь — хабсаргагша», колхознигуудта: һаалишан, комбайнер; алба хаагшадта: физикын багша, врач-хирург гэхэ мэтээр.

14. Хүдэлмэригүй хүнэй хаанаһаа, ямар олзо оруулжа, ажаһуудагые харуулха. Тиигэхэ зуураа, пенсионер һаань—«пенси», һурагшад «стипенди» гэжэ бэшэхэ хэрэгтэй. Түрэл гаралхидайнгаа, үгышье һаа, колхозой тэжээбэридэ байгша түрэлхидэйнгөө гү, али колхозой тэжээбэридэ гэжэ зүбөөр харуулха байна.

15. Хэн ямар общественнэ бүлэгтэ хабаададаг бэ. Хүдэлмэришэн, алба хаагша, колхозник, үмсын ажахытай таряашан, шажанай алба хэгшэ гэхэ мэтээр тодорхойлон харуулха.

Тэжээбэридэ байгшад тэжээгшэ хүнэйнгөө бүлэгтэ оруулагдаха байна.

Энэ 15 асуудалда үгтэхэ харюунууд манай социалистическэ обществын ангиин илгаае, һүүлэй жэлнүүдтэ болоһон бүхы хубилалтануудые эли тодоор харуулха байна.

Н. Мункоев, БурАССР-эй Статуправлениин начальнигай орлогшо.

Һонирхолтой хуудаһанууд

Олон жэлэй туршада мүрысэжэ байдаг хүршэ хоёр аймагай—Баргажанай болон Курумканай аймагуудай арад зоной ажахыгаа хүгжөөлгөөр туйлаһан амжалтануудые харуулһан тусхай номер **«Курумканай колхозник»** газетэ һаяхан гаргаа. Энэнь һайса бодомжолжо бэшэгдэһэн тула ехэ һонирхолтой. Үнгэрһэн табан жэлэй турша соо, тэрэ тоодо партиин XX съездһээ хойшо мал ажал хүгжөөлгөөр туйлагдаһан амжалтанууд, партиин XXI съездын хүндэлэлдэ хэгдэжэ байһан ажал хэрэгүүд тухай, 1959 ондо ямар зорилгын табигдажа байһан тухай тэндэнь бэшэгдэнэ.

КПСС-эй Курумканай айкомой секретарь Б. Лыгденов, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ С. Цыбиков, колхозой комплексно бригадын бригадир М. Перельтуев, Калининай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан В. Балданова, хонишон Б. Элбенова, аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша Ж. Бадалаев болон бусад хэһэн юумэ, бэелүүлхэ түсэбүүд тухайдаа хүршэ—баргажанайхидтаа хөөрэнэ. Курумканай аймагайхидай 1955 онһоо 1958 оной декабриин 1 хүрэтэр мал ажалаа хүгжөөхэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар туйлаһан тоо баримтанууд толилогдоо. Коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байһан хонишодой түрүүшын алхамууд тухай бэшэгдэнэ.

КПСС-эй XX съездһээ XXI съезд хүрэтэр Баргажанай аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй туйлаһан амжалтануудые харуулһан тоо баримта, диаграммануud хоёр хуудаһандань шадамараар толилогдонхой.

Агротехническэ эрдэм ухаанай туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэдэг, газар тарялангаа ехээр уһалдаг болоод, һүүлэй хэдэн гандуу жэлнүүдтэ ороо һото ургамалнуудай гектар бүриин 9 центнерһээ бага бэшэ ургаса «Гигант» колхозой абадаг болоһон тухай тон һонин статья тус колхозой агроном А. Коновалов бэшээ. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша Ф. Ринчинов энэ жэлдэ 108 гектар талмайн га бүриһөө кукурузын 290 центнер набша намаа хайшан гэжэ ургуулһан тухайгаа хөөрэнэ, һүүлэй 3 жэл соо хонидой үүлтэр һайжаруулжа, 1955 онойхиһоо килограмм шахуу нооһо толгой бүриһөөнь ехээр абаһан, энэ жэлдэ гансал хонинһоо 3.159.000 түхэриг олзо оруулһан тухай, мүн түрүү хонишодой дүй дүршэл тухай Баянголой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшын орлогшо Б. Монтоев, зоотехник Ж. Жалсараев бэшэбэ.

Үнгэрһэн гурбан жэл соо колхозуудай мэргэжэлтэдээр олон, техникээр элбэг болоһон тухай, колхознигуудай олзо доходой ургажа, байра байдалайнь улам һайжаржа, соёл культурын бүри бадаржа байһан тухай һонирхолтой тоо баримтанууд тааруугаар үгтэнхэй. Энэ дотор хуудаһые «Баргажанай правда» газетын редакциинхид курумканайхидтаа бэлдэжэ үгөө. Иигэжэ нютагай байдал дээрэһээ үндэһэлжэ, хүдөө ажахын асуудалаар Коммунистическэ партиин гаргаһан түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһые харуулһан хуудаһанууд уншагшадта, агитаторнууд болон пропагандистнуудта ехэ туһа хүргэхэнь дамжаггүй.

«Марксизм-ленинизмын теориие эсэшэ сусашагүйгөөр шудалха» гэһэн гаршагтай тусхай хуудаһан **«Улаан Сэлэнгэ»** газетэдэ толилогдоо. Галуута Нуурай рудоуправлениин эхин парторганизациин коммунистнуудай политическэ һуралсалда энэ хуудаһаниинь зорюулагданхай. Бэеэ даагаад марксистско-ленинскэ теори шудалдаг коммунист А. Дэмбрылов, политэкономиин кружогто һурадаг К. Воробьев, политһургуулиин пропагандист Г. Бугаев, марксизм-ленинизмын үдэшын университедтэ һурадаг В. Горшков гэгшэд политическэ эрдэмээ улам дээшэлүүлхын тула яажа хүдэлмэрэе эмхидхэдэг, һурадаг, ямар бэрхэшээлнүүдтэй ушардаг тухайгаа, партийна органуудта ямар эрилтэ гүйлтануудтай байһан тухайгаа хөөрэнэ.

Бурядай номой хэблэлэй гаргаһан номуудые, бусад материалнуудые хэрэглэжэ, бүхы орон дотор болоһон революционно событинуудые нютагай байдалтай яажа холбон хөөрэдэг тухайгаа пропагандист Бугаев һонирхомоор бэшэһэн байна.

СЭЛЭНГЫНХИДЭЙ ХАНДАЛГЫЕ КУКУРУЗА УРГУУЛАГШАД ҺАЙШААН ДЭМЖЭНЭ

Баян ургасын түлөө иигэжэ тэмсэнэ

Ерэхэ долоон жэлдэ ниитынгээ адуу малые улам олошоруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ байһанаа хараада абажа, Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ артелиинхид энэ онһоо хойшо үхэр малдаа үбһэ, тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэдэг болохын түлөө бүри шангаар тэмсэхэнь.

Артелиинхид энэ зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхэ хэмжээ-яюуулгануудые хараалжа, Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозойхидой Хандалгые зүбшэн хэлсээд, Украинын суута механизатор, Социалистическэ Ажалай Герой нүхэр Гиталовай жэшээгээр бригада бүхэндэ кукуруза тарижа, һайнаар ургуулха тусхай оньһожоруулагдаһан 5 звенонуудые эмхидхээд, ажаллажа эхилэнхэй. Колхоздо энэ жэлдэ кукуруза тарихаар үрэжэл һайнтай, оройдоол урзанда жэлдэ шэнээр элдүүрилэгдээд байһан 160 гектар газар таһалагдажа, тэрэнь звено бүхэндэ хубаагдаа. Мүн тэдэнэртэ нэгэ-нэгэ трактор, сеялкэ, культиватор гэхэ мэтэ бүхы хэрэгтэй зэр зэмсэг даалгагдажа үгтөө.

Эдэ үдэрнүүдтэ звено бүхэн өөһэдтөө даалгагдажа үгтэһэн газарта үхэр малай шэбхэ, шабааһа зөөжэ, саһа тогтоожо, тошон халяажа байнхай. Эндэхи Харанхы гэжэ газартахи бригадын звеногойхид (даагшань Сандак Ганжуров) илангаяа эмхитэй һайнаар хүдэлмэрилнэ. Эдэнэр үсөөхэн үдэрэй туршада өөрөө гэдэргээ буулгадаг хоорботой тэргэтэй «Беларусь» маркын трактораар 650 гаран тонно наг шэбхэ кукуруза тариха газартаа гаргажа адхаа. Январиин 15 болотор үшөө 250 тонно наг шэбхэ зөөхэ зорилго табинхай. Тус звеногой гэшүүд тракторист Виктор Семенов, залуу колхознигууд Сергей Цыдыпов, Михаил Балуев гэгшэд үдэртөө нэгэ тракторaар 18—20 тонно хүрэтэр наг шэбхэ 4—5 километрын газарта зөөжэ гаргана. Энэ звеногойхид мүнөө үбэлдөө 50 гектар газарта хамта 1200 гаран тонно аргал шэбхэ гаргажа, обоолхоор хараална.

Тэрэшэлэн колхозой 2-дохи бригадын звеногойхид баһал муу бэшээр ажаллажа, өөһэдынгөө участогта 400 гаран тонно шэбхэ гаргаад байнхай.

— Манай колхозойхид кукуруза тарижа ургуулха талаар зарим тэды дүршэлтэй болонхой. Тиибэшье нёдондо гектар бүриһөө оройдоол 100 центнер ургаса абаа һэн. Байгша ондо үнгэрһэн жэлэйнгээ алдуу дутуунуудые хараадаа абажа, кукурузынгаа үрэһые имагтал квадратно-гнездовой аргаар тарижа, эшынь гараад байхада гүйхэнөөр борнойлхо, удаань ургасынгаа зурууд хоорондохиие утааша, хүндэлөөшэнь элдүүрилхэбди. Гадна бүхы участогуудтаа мүнөө саһа тогтоожо, тошон халяагаад, хабар тэндээ һайрамай уһа хаажа уһалхабди. Зундаа кукурузын түлэг ургаха үедэ гол горхонһоо уһа тусхай насосоор бүлэжэ 2—3 дахин уһалхабди. Мүн гектар бүхэндэ дунда зэргээр 1,5 центнер хэмжээнэй минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдажа, тараагдаха юм,—гэжэ артелиин агроном нүхэр Н. Кудинова хөөрэнэ.

Тиигэжэ колхозойхид байгша ондо бүхы тарилгынгаа га бүхэнһөө дунда зэргээр 150—200 центнерһээ бага бэшэ кукурузын ногоон эшэ, набша абаха, тиихэдэ һайн үрэжэлтэй газарай гектар бүриһөө 250—300 центнер хүрэтэр ургаса абахын түлөө тэмсэхэ байна.

А. Климов.

Һайн ажалай хажуугаар...

Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комсомол-залуушуул тусхай звено эмхидхэжэ, ерэхэ жэлдэ кукурузын үндэр баян ургаса абахын түлөө мүнөөнһөө оролдосотойгоор ажаллажа, бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэжэ байна. Энэ звеное даагшаар эдэбхитэй, түрүү комсомол хүбүүн А. Лумбунов томилогдоо һэн.

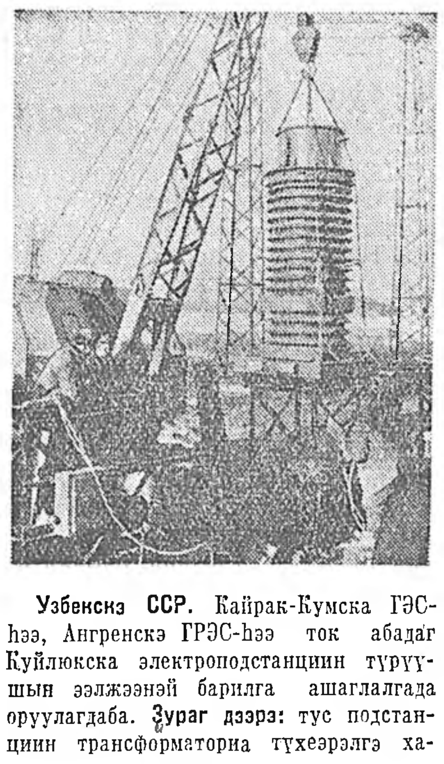
Хүдэлмэриингөө түрүүшын үдэрһөө тус звеногой гэшүүд Е. Галсанова, В. Раднаев, Н. Сосоров, Р. Емельянова эмхитэй һайнаар ажаллажа, үдэртөө 25—30 тонно наг шэбхэ кукурузын газар дээрэ гаргана. Эдэ үдэрнүүдтэ кукуруза тариха газарта 900 тонно наг шэбхэ зөөгдөө.

Гэбэшье кукурузын тарилгада бэлэдхэл тус колхоздо үшөөл һулаар ябуулагдана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Байгша ондо хамта 306 гектар газарта кукуруза таригдахаар хараалагдана, теэд тэрэниие һайнаар тарижа ургуулхын тула миил гансахан звено эмхидхэһэниинь гайхалтай. Юуб гэхэдэ, агротехникын ёһоор кукурузын полиин га бүридэ дунда зэргээр 20—30 тонно гэхэ гү, али хамта 6500 тонноһоо бага бэшэ наг шэбхэ гаргагдаха ёһотой. Иимэ ехэ хүдэлмэриие гансахан А. Лумбуновай звеногой 4—5 хүнэй нэгэ тракторaар яашье хэжэ хүшэхүрэхэгүйнь мэдээжэ. Хэрбээ колхозойхид кукурузын тарилгада хаһа сагтань һайнаар бэлдэжэ, бараг һайн ургаса абаха гээ һаа, адагынь үшөө нэгэ звено мэнэ гэһээр эмхидхэхэ ёһотой гээшэ. Тиигэжэ звено бүхэндэ 150 гектар газар даалгаад, наг шэбхэ зөөхыень трактор, машина үгэхэ хэрэгтэй.

Мүн колхозой агроном нүхэр Н. Малышев кукуруза тарилгада бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэриие бэедээ даажа абаад, тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ ёһотой аад, мүнөө биратай юумэ хэнэгүй. Гадна кукуруза тариха газарта саһа тогтоохо хүдэлмэри хэгдээгүй байһаар.

Саашадаа колхозой правлени, партийна эхин организаци эдэ дутагдалнуудаа усадхажа, кукуруза тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие зүбөөр сэгнэхэ, энээн тушаа зохихо хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Б. Чагдуров.

Узбекскэ ССР. Кайрак-Кумска ГЭС-һээ, Ангренскэ ГРЭС-һээ ток абадаг Куйлюкска электроподстанциин түрүүшын ээлжээнэй барилга ашаглалгада оруулагдаба. Зураг дээрэ: тус подстанциин трансформаторна түхеэрэлгэ харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Шираб НИМБУЕВ

Шэнэ сагай шэнэ туг

Юһэн ондоо
Юртэмсэ хододоо
Наранда татагдан,
Нарые тойрон
Ябажал байгаа.
Олон доншуур
Он жэлнүүд
Ошожол байгаа.

Тэдэнэй тоо
Тэгшэрбэ мүнөө,
Нэгэн шэнээр
Нэмэжэ үгөө:
Манай хэһэн,
Манай табиһан,
Шэдитэ хурдан
Шэнэ юртэмсэ
Захагүй, хизааргүй
Замбуулин соо
Замаа олоод,
Һайхан сагаан
Һарын саагуур,
Мантан томо
Марсын наагуур
Шууян, дүүлин
Шуумайн ябанал.

Совет ороной
Соло алдарынь
Соробхюулан ябанал,
Сэсэн ухаанай
Сэбэр дээжынь
Сэсэгтүүлэн ябанал!

Шэнэ сагай
Шэнэ тугынь
Энэ гээшэл!

Социализмын ороной
Солото арадай
Габьяань гээшэл!

Баранһаа түрүүлэн,
Баранние гайхуулан,
Арадуудые баясуулан,
Дайсадые һүрдүүлэн,
Замбуулин руу
Зам табиһандаа
Бахарханабди,
Баярланабди!

Искусствын, уран зохёолой ДЕКАДАДА БЭЛЭДХЭЛ

Үхибүүдтэ зорюулһан шүлэгүүдэй суглуулбари тухай

Багашуулда, эхин һургуулиин хүүгэдтэ зорюулжа шүлэгөөр, прозоор бэшэһэн зохёолнууд манай бурят литературада һаяшагай олошоржо байнхай.

Бурядай номой хэблэл «Часын хөөрөөн» гэһэн гаршагтай, Андрей Мангатхановай ном һаядаа гаргаба. Тэрэнэй бэшэһэн шүлэгүүдые республикынгаа журнал, газетэнүүдһээ уншадаг байгаабди. Ургажа ябаһан залуу поэдэй шүлэгүүд түрүүшээр гол түлэб лирическэ байдаг, ажал тухай, ажалша хүн тухай бэшэгдэдэг байһан юм. Гэхэ зуура мүнөө өөрынгөө зохёолнуудые эдир багашуулда зорюулан, шүлэгүүдэйнгээ үгэнүүдые мүлижэ, бүри тодо һонор, сомор, уран хурса болгожо байһыень энэ ном гэршэлнэ.

«Часын хөөрөөн» соонь гушан долоон бишыхан шүлэгүүд оронхой. Аба абаһаар хэлэхэдэ, эдэнь эдир багашуулай нюдэндэ торожо, «шэхэнэй шэмэг, сээжын баяр» болгон уншагдахаар.

Зарим шүлэгүүдынь хэлэнэй, байгууламжын талаараа орёо бэшэ, яһала ойлгосотой байна. «Часын хөөрөөн», «Экскаватор», «Трактор», «Гайхалтай гэрхэн» гэхэ мэтэ шүлэгүүд арадай аман зохёолой нүлөөн доро бэшэгдэһэн; таабари удхатай, тайлбари гаршаг гэхэ гү, али түгэсхэл боложо үгэнэ. Уран найруулгын, удха шанарайнгаа талаар һайн шүлэгүүд болонхой. «Часын хөөрөөгөөр» номой түрүүшын нюур нээгдэнэ. Энэ шүлэг соо часын «хөөрөөе» («образые») эли тодо таамаг үгэнүүдээр бүридхээн, табан бадагаар бэшэнэ. Зарим нэгыень харуулая:

Урда хойно ородог
Ута, богони годлитойб,
Удаан аалин хородог
Ута холбоо ооһортойб.
Зиңын Эжын гарта
«Звезда» болон байдагби.
Петиин абын гарта
«Победа» болон байдагби.
Гүйдэлөө аалидхаа һаам,
Ганса шэхым мушхадаг... г. м.

«Экскаватор», «Трактор» гэжэ шүлэгүүдынь манай арадай ажахын һалбаринуудта элдэб машинануудай бүрин хэрэглэгдэжэ, хүнэй хүсые алмажа, хүдэлмэриие хүнгэдхэжэ байһыень гэршэлэн, хүүгэдэй сэдьхэл бодолые үргэдхэнэ, оньһото орёо техникэ тушаа һонирхол түрүүлнэ.

☆

Уншагшын һанамжа

☆ ☆

«Экскаватор» гэһэн шүлэгынь арадай таабаринуудай маягтайгаар найруулагданхай.

Тракторта тон адли аад,
Тохорюун шэнги хүзүүтэй.
Тохорюун шэнги хүзүүндээ
Томо гэгшын удхууртай.
Түмэр һабартай удхуураар
Түргэ түргөөр малтадаг,
Минута болохо зуурхана
Машина дүүргэн ябуулдаг.

Шүлэгүүдэйнь мүрнүүдһээ багашуулые һургалга, хүмүүжүүлгын «абяан соностоно».

Муу, зайран жолоошотой һаа,
Мэлхэй шэнги ябадаг.
Омог, ажалшан нүхэртэй һаа,
Олон даабари дүүргэдэг.
(«Трактор»).

«Оёдолшон» гэжэ шүлэг соогоо «томоотойхон» Тоня басаганай шандаган-нааданхайдаа самса оёжо байһые иигэжэ зураглана:

Эжынгээ бүдэй үртэһөөр
Эсхэнэ, хайшална аргагүй.
Эндэ тэндэ хүрмэһөөр
Эреэн самса оёлой.

Поэдэй энэ ном соохи зарим шүлэгүүдые һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдтэшье уншажа үгөөд, сээжэлдүүлхэдэ таатай. Жэшээнь,

Нажар таригдадаг,
Намар таргалдаг,
Газаань хатуу,
Досоонь зөөлэн,
Шэмэнь ягаан,
Шүүһэниинь — уһан,
Арбуз хадаа
Амтатай гээшэл.
(«Арбуз» 22-дохи нюур).

Эдэ шүлэгүүдынь богонихоншье һаа,—өөрсэ, удхаар һонор, багашуулай уншахада угаа ульгам зохид, анхарал татамаар зохёогдоһон гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Юрэнхы дээрэнь абахада, суглуулбари соо ороһон шүлэгүүд уран найруулгынгаа талаар баагүй: толгой холболго (аллитераци), һүүлэй мүрнүүдэй үе тааруулга (рифмэ) баримталжа бэшэгдэһэниинь һайн: бага наһатанай хадуун абалгада, хэлэнэйнь эрьесэдэ хүнгэн; мүрнүүдынь ута унжагай бэшэ, тодо хонгёо аялгатай, сохидолтой (ритмтэй) байна.

Гэбэшье А. Мангатхановай энэ түрүүшын ном хэдэ хэдэн дутагдалтай.

«Жаргалтай, жабхалантай жэл» гэһэн шүлэгүүдэй цикл соо жэлэй арбан хоёр һарые баагаар шахуу, «хургаараа дарантуу» нэрлэн, шүлэгүүд болгоно. Жэшээлхэдэ, «Январь» гэжэ шүлэг соонь:

Мүрэн, горхон, далайе
Мүнгэн хүүргээр хушанам.
Дуулим уужам дайдые
Дун сагаанаар гоёоном

гэһэн тоб гэмэ үгэнүүдээр угалзатуулагдаһан бадагай хажуугаар эдир уншагшадта ойлгосогүй, мохоо найруулга ушарна:

Юртэмсын хууляар ерэһэн,
Юрын шарга (?) хүллэһэн...»

Имэрхүү «шэмэгүй» мүрэнүүдээр «Февраль», «Апрель», «Май» гэхэ мэтэ шүлэгүүд хохидоно.

«Май» гэжэ шүлэг хоёрхон бадагһаа бүридэбэшье, гансал уряа лозунг үгэнүүдээр түүхэтэ хоёр үдэрнүүдые тэмдэглэнэ. Тиигээд шүлэгэйнь удха мохоо, орёо, ойлгосо муутай болоо гэбэл:

Сэдьхэлдээ мэдэжэ бай,
Сэсэгээр һалбарһан май.
Түрүүшын хоёр үдэрнүүд
Тэмсэлэй нангин удхатай юм. (?)
Мүн (?) баһа (?) энэ һарада
.Майн 9-нэй һайндэр--
Совет арадаймнай илалта,
Соло суугаймнай бадаралта».
(«Май»,41 нюур).

«Мартамхай Мархай» гэһэн шүлэгынь аяар дүрбэн бадагһаа бүридэһэншье һаа, мүртэй удха гаргангүй үлэшэнэ. «Малгайгаа үмдэһэн Мархай, малгайгаа бэдэржэ», «орилон» алдажа байһан тухайнь хэлэгдэнэ. Имэрхүү удха, найруулгынгаа талаар һула шүлэгүүд бии.

Залуу поэт Андрей Мангатханов багашуулай абари зан, аяг ааша, тэдэнэй һонирходог зүйлнүүдые зураглан харуулха шадабаряа гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй гэжэ, энэ номынь уншаад байхада элирнэ. Тиимэһээ поэт өөртөө ехэ эрилтэтэй болохо, халирхайгаар бэшэжэрхиһэн шүлэгүүдээ мүлижэ, багашуулай сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэн дулаасуулма болгохо байһандань этигэнэбди.

Юрэнхылэн хэлэбэл, «Часын хөөрөөн» гэжэ ном багашуулда зорюулагдаһан зохёолнуудай дунда һууряа эзэлжэ, Москвада болохоёо байгаа манай үндэһэн бурят искусствын, уран зохёолой декадада хабаадалсаха бэзэ.

Г-Б. Токтохоев,
Ториин аймагай Үлэгшэнэй һургуулиин багша.

ОЛОНДОО ХҮНДЭТЭЙ БИБЛИОТЕКАРЬ

Гурбан жэлэй соёлой добтолгын үедэ библиотекэнүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулжа, ажабайдалтай нягта холбоотой болгохо, хүн зониие энээндэ бүри олоор хабаадуулха хэрэгтэ шухала анхарал хандуулагдана. Ном хадаа хүнэй эрдэмые, идейно-политическэ бэлэдхэлыень, мэргэжэлыень дээшэлүүлдэг юм. Баунтын аймагай библиотекын хүдэлмэрилэгшэд энээниие хараадаа абажа, һүүлэй үедэ һайнаар хүдэлдэг боложо байна.

Нэн түрүүн аймагай библиотекын тоосоото суглаан үнгэргэгдэжэ, библиотекые даагша Г. Матвеевская хэһэн ажал тухайгаа уншагшадтаа хөөрэжэ үгөө һэн. Һүүлшын хэдэн һарын туршада библиотекын номой фондын 2000 хэһэгээр, уншагшадай 350 хүнөөр олошорһые, элдэб хэмжээ-ябуулгануудай үсөөн бэшээр эмхидхэгдэдэг болоһые уншагшад суглаанһаа мэдэжэ абаһан юм.

Уншагшадые олошоруулхын тула арбаад гаран газарта ном үгэлгын пунктнуудые библиотекын хүдэлмэрилэгшэд нээһэн байна. Энээниие бэелүүлгэдэ Багдаринай дунда һургуулиин һурагшад—комсомолшууд ехэхэн туһа хүргөө. Номуудые тосхон һуурин бүридэ, ажалшын бүлэ бүхэндэ нэбтэрүүлхын тулада эдэбхитэй комсомолшуудай үмэнэһөө тусхай ном зөөгшэд томилогдоһон байна. Тэдэнэр дааһан газартаа долоон хоног соо нэгэ дахин ябажа, шэнэ номуудые тараадаг. Эдэбхитэй ном тараагшад, комсомолшууд Л. Бизяева, В. Новикова, Т. Шилимов тус тустаа 60—80 ном тараагаа.

Ахалагша библиотекарь Л. Повытова ном абахаяа ерэгшэдые урин халуунаар угтажа, ном дурадхахынгаа хажуугаар ойлгууламжын хүдэлмэри үнгэргэдэг. Библиотекэ соо хододоо дулаахан, һаруул, таатай зохидхон байдаг. Ханаар элдэб зурагууд, шэнэ ороһон номууд тухай, юу уншахаб гэһэн плакадууд, номой выставкэнүүд табяатай, үлгөөтэй.

Библиотекын үүдэнэй хажууда эрхим уншагшадай список байна. Тэдэнэй тоодо Е. Божеев, Г. Кожевин, М. Плеханова, Л. Козулина, И. Лакиенко, В. Непомнящих гэгшэд оролсоно.

Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд олониитын хабаадалгатайгаар һонирхолтой хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэнэ. «А. Гайдар—манай дуратай уран зохёолшо», «Ном—миниин хани нүхэр» гэһэн хөөрэлдөөнүүд үхибүүдтэй хэгдээ. «Н. А. Некрасовай дурасхаалда» гэһэн литературна вечертэ «Петербургын ростовщик» гэжэ зүжэг бэлдэгдэһэн байна. Зүжэгэй урда агууехэ уран зохёолшын намтар тухай элидхэл хэгдэһэн, тэрэнэй шүлэгүүд уншагдаһан, номуудайнь выставкэ эмхидхэгдэһэн байгаа.

«Хани барисаан», «Үхибүүд-манай ерээдүй» гэһэн литературна вечернүүд Культурын байшанда үнгэргэгдөө. Элидхэлнүүдэй һүүлээр олон хүн үгэ хэлээ.

Библиотекынгээ хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ тэрэниие даагша нүхэр Матвеевская үнэн зүрхэнһөө оролдожо, олондо хүндэтэй болонхой.

Д. Булнаев.

Мэргэжэлтын зүбшэл

Аргал шэбхэ һайнаар суглуулжа, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэе

Хара хүрьһэтэбэшэ зоны колхоз, совхозуудта органическа, минеральна үтэгжүүлгэ али бүхы аргаар суглуулжа, тэрэниие зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай гэжэ партиин ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоол соо сэхэ заагдана.

Үхэр мал олоор үсхэбэрилдэг манай республикын эрхэ байдалда хаа хаанагүй наг шэбхэ һайнаар суглуулжа, таряалан, сабшалан зүбөөр үтэгжүүлхэ, шэбхэжүүлхэ нилээд ехэ арга боломжо бии байна. Саашадаа нииты адуу малай олошорхо тудам энэ арга боломжо улам бүри ехэ болохо бшуу. Тиимэһээ хаа хаанагүй үхэр малай аргал шэбхые имагтал хаһа сагтань, һайнаар суглуулжа, хадагалжа, агротехническэ заабариин ёһоор, газараа зүбөөр үтэгжүүлхэ, шэбхэжүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй.

Зүбөөр суглуулагдажа, хадагалагдажа, һайса нэгшээгдэһэн аргал шэбхэ хүрьһэнэй үрэжэл болон ургаса дээшэлүүлхэ тон һайн органическа үтэгжүүлгын нэгэн юм. Ургамал, ногооной ургасада айхабтар туһатай тэжээлэй бодосууд тэрээндэ бии. Жэшээнь, 0,5 процент азот, 0,2 процент фосфор, 0,6 процент калий оролсодог байна. Тиимэһээ наг шэбхэ һайнаар нэгшэжэ, шэмэ шүүһэниинь газарай шииг нойтонтой нийлээд, ургамалай эдеэшэхэ, ургахада туһатай тэжээл үгэдэг шуу. Гадна аргал шэбхээр һайса үтэгжүүлхэдэ газарай хүрьһэншье үрэжэлтэй һайн боложо, саашадаа олон жэлдэ ургамал, ногооной ургаса дээшэлүүлхэдэ туһатай байдаг гээшэ. Манай эндэхи хүнгэн һэбхи, элһэлиг хүрьһэтэй газарые шэбхэжүүлхэдэ хүрьһэниинь һураггүй нягтаржа, шоройнь үрэжэлтэй, сула болодог, тиихэдэ хүндэ, хатуу, шабарлиг хүрьһэтэй газарые наг шэбхээр үтэгжүүлхэдэ, шоройнь нилээд зөөлэржэ, шэбхэжэдэг, шииг нойтоёошье шэнгээсэтэй, хүрьһэндөө удаан барисатай болодог ушартай.

Тиимэһээ бүхы наг шэбхээ һайнаар суглуулжа, хаһа сагтань, зүбөөр хэрэглээд, таряалан, сабшалангаа үтэгжүүлжэ, жэлһээ жэлдэ орооһо тарянай болон хүдөө ажахын бусад ургамалай тогтууритай һайн ургаса абадаг колхоз, совхозууд республикын аймагуудта яһала олон. Жэшээлхэдэ, Кабанскын, Байкало-Кударын, мүн бусадшье аймагуудай колхозууд таряалан, сабшалангаа үтэгжүүлхэ хүдэлмэри жэл бүри горьтойгоор хэдэг. Тэрэнэй ашаар ямаршье ган гасуур жэлдэ хүдөө ажахын ургамалай бараг һайн ургаса абадаг болонхой. 1956 ондо Кабанскын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ артелиинхид наг шэбхээр һайса үтэгжүүлэгдэһэн газарһаа дунда зэргээр гектар бүриин 103 центнер овощь, зарим газарайнь га бүриһөө 200 центнер хүрэтэр капуста хуряагаа һэн. Тэрэшэлэн Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозойхид үнгэрэгшэ жэлдэ огород таридаг газараа аргал шэбхээр үтэгжүүлжэ, га бүриин 153 центнер үгэрсэ, 240 центнер помидор, нилээд ехэ капуста ургуулжа абаа.

Теэд республикын олонхи аймагуудта бүхы арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэн, таряалан, сабшалан зүбөөр үтэгжүүлжэ, орооһо тарянай, үбһэ ногооной тогтууритай һайн ургаса абадаг болохо тушаа анхарал үшөөл багаар табигдана гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зарим колхоз, совхозуудай малай фермэ, гүүртэдэ бүхы аргал шэбхэ, шабааһаяа һайнаар суглуулжа, зүбөөр хадагалаад, таряалан, сабшалан дээрээ тараахын оронд дайралдаһан лэ газартаа, хэндэшье хэрэггүйгөөр адхажа байдаг. Хэтэрхэдээ зариман наг шэбхээр элдэб жалга жаама, үлүү нүхэ хонхосог бүтүүлдэг байна. Гадна наг шэбхые багахануудаар обоолходонь, тэрэнь нара һалхинда үлүүсэ ехээр хатажа, шанараа гээдэг, муудадаг юм.

Үбэлэй сагта үхэр малай аргал шэбхые поли дээрэ гаргажа, хожомынь зөөхэдэ таарамжатай газарта заабол ехэнүүдээр обоолхо хэрэгтэй. Нэгэ газарта шэбхээ 3—4 метр үргэнтэй талмай дээрэ адхаад, дээшэнь 2 метр үндэртэй болотор обоолжо нягтаруулха, дараха ёһотой. Тиигэжэ хүйтэнэй сагта хиигүйгөөр обоолһон наг шэбхэ досооһоо халасагүй байдаг. Аргатай һаа, аргал шэбхэ суглуулха тусхай ехэ хобто (хранилищи) хэжэ, тэрээн соогоо шэбхэ шабааһаяа хадагалхада зохистой.

Мүн бүхы суглуулагдаһан аргал шэбхые хаһа сагтань таряалан, сабшалан дээрэ зөөхэ, тарааха хэрэгтэй. Тиихын тула энэ хүдэлмэридэ трактор, машина, мори унаа, тэргэ, хоорбо эртээнһээ таһалжа бэлдэхэ, түхеэрхэ, тэрэшэлэн эндэ хүдэлхэ хүнүүдые олоор томилхо, тэдэндэ үдэр бүриин даабари-нормо, ажалай түлөөһэ тодорхойлон, зүбөөр тогтоохо шухала.

Энэ талаар Кабанскын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхидой дүршэлые һайшаамаар байна. Эндэхид түсэбтэ даабариһаа гадуур шэрэгдэһэн наг шэбхын тонно бүхэндэ гол түлөөһэнһөөнь гадна, нэмэлтэ түлбэридэ 4 түхэриг мүнгэ, 1 килограмм орооһо таряа үгэдэг юм. Иволгын аймагай «Коммунизм» артелиинхид наг шэбхэ зүбөөр хадагалжа, поли дээрэ хаһа сагтань, ехээр гаргаһан гүүртэ, фермэнүүдтэ, мүн звенонуудта урмашуулгын таарамжатай зохид түлөөһэ тогтоонхой.

Колхоз, совхозуудта бүхы наг шэбхые таряалан, сабшалан дээрэ хаһа сагтань, богони болзор соо, гаргаша багатайгаар зөөхын тула энэ хүдэлмэриие али бүхы аргаар оньһожоруулха хэрэгтэй. Аргал шэбхэ трактор, машинада ашаха, буулгаха, тарааха гээшэ эгээл ажал ехэтэй хүдэлмэри юм. Колхоз, совхозой машина, техникэ гүйсэд зүбөөр ашаглажа, эдэ бүхы хүдэлмэриие оньһожоруулхын түлөө механизаторнууд оролдосотойгоор ажаллаха, элдэб шэнэ онол арга хэрэглэхэ зэргэтэй.

Наг шэбхые таряалан, сабшалан дээрэ зөөхэдөө севооборотойнгоо ямар полидо, хэдыдэ, хэр ехээр гаргахаб гэжэ уридшалан тодорхойлоод, тусхай график зохёохо шухала. Манай эндэ наг шэбхые гол түлэб үбэлдөө, хабар эртэ нэгэ хахалһан пар дээрэ гаргажа тараагаад, дээрэһээнь хоёрдохёо хахалжа, шэбхэеэ хүрьһэндэнь шэнгээдэг гээшэ. Хэрбээ газараа хабар хахалжа тарилга хэхэ һаа, тэндээ шэбхэеэ эртүүр гаргажа тараагаад, һүүлдэнь гүнзэгыгөөр хахалдаг байна. Тиихэдээ наг шэбхэ пар дээрээ шадаал һаа ехээр гаргахада таарамжатай. Юуб гэхэдэ, жэл бүри аргал шэбхээр үтэгжүүлэгдэжэ байһан пар дээрэһээ ямаршье жэлдэ орооһо тарянай, овощиин, хартаабхын һайн ургаса абтадагынь мэдээжэ.

Теэд манай эндэ зарим хуурай гандуу жэлдэ хабар хахалжа тарилга хэхэ газарта наг шэбхэ хэршье ехээр адхахада биратай үрэ гарадаггүй гэжэ үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй дүршэлһөө харагдана. Энээниие хараадаа абажа, илангаяа ходо гандадаг, хуурай уларилтай аймагуудта хабар хахалжа, тарилга хэхэ газартаа аргал шэбхые органическа бусад үтэгжүүлгэтэй холижо, багашагаар гаргаа һаа дээрэ гэжэ һанагдана.

Мүн зарим колхоз, совхоздо ехэнхи таряалан, сабшалангай газар фермэ, гүүртэһээ холо байдаг дээрэһээнь тэндэ гектар бүриин 20—30 тонно шэбхэ шэрэхэ, үтэгжүүлхэнь тон бэрхэтэй болодог гээшэ. Тиимэһээ дүтын таряалан, сабшалангай газар үтэгжүүлэгдээд лэ, холынхинь жэлһээ жэлдэ үлэшэдэг ха юм. Энэ дутагдалые усадхахын тула гектар газарта 25—30 тонно наг шэбхэ гаргахын орондо, оройдоол 4—5 тонно һайса нэгшээгдэһэн аргал шэбхэ 2—2,5 центнер суперфосфадтай, 4—5 центнер үнэһэтэй холижо, нэгэ га газар үтэгжүүлээ һаа дээрэ ха. Энээнэй ашаар ажал, зөөришье һураггүй багаар гаргашалагдажа, холын таряалан, сабшалангай нилээд ехэ газар үтэгжүүлэгдэхэ байна.

А. Капустин, агроном.

Хоёр пальтогой „хөөрэлдөөн“

Пальто, часы, элдэб зүйлэй бүд гэхэ мэтын үргэн хэрэглэлэй зарим эд бараанай гүрэнэй үнэ сэнгэй химдаруулагдаад байн гэһээ, хүдөөгэй зарим магазинуудта тэдэ зүйлнүүдые хуушан сэнгээрнь худалдажа байдаг баримтанууд тохёолдоно.

ХҮДӨӨГЭЙ ПАЛЬТО: —**Яахадаа иимэ баяртайбши? Ямар шэнэ һонинтойбши?**

ХОТЫН ПАЛЬТО:— **Сэнгэйнгээ химдараад байн гэһээ, Сэнгэн, хүхингүй яаха юм ши?!**

ХҮДӨӨГЭЙ ПАЛЬТО:—**Хуушан сэнгээрнай мүнөөшье Худалдажа байнал ноёднай!**

ХОТЫН ПАЛЬТО:—**Балшыса бажуугаад, тэдэниие Баранай урда улайлгыта!**

Зурагынь **Ф. Балдаевай.**

Тобшохоноор мэдээсэжэдэ...

☆ Знамя колхоз (Ярууна) үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэдэй, хонидой, гахайн шэнэ байрануудые баряа. Комсомольско долоон жэлэй һургуулида һуралсалай хоёр гэр, оньһожоруулагдаһан тээрмэ, колхознигуудай 15 гэр баригдаа, шэнэ клубтай болоо. Ильичын лампочканууд носоогдоо. **В. Байбородин.**

☆ Хориин дунда һургуули дүүргээд, эндэхи Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ерэһэн Вера Уварова Буланай клубые даагшаар хүдэлнэ. Клубайнгаа хүдэлмэриие һайжаруулаа. Тэндэ хүнүүд хододоо олоороо ябадаг болонхой. Нүхэр Уварова малай фермэнүүд дээгүүр хододоо ябажа, малшадтай хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

С. Цынгуев.

☆ Тарбагатайн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үнинэй гэшүүн, пенсионер И. П. Иванов ангай арһа гүрэндэ тушааха уялгаяа 300 процент дүүргэбэ. Тэрэшэлэн ангуушад Трифонов, Степанов, Хромых гэгшэд абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргээ. **Д. Колмаков.**

☆ Курумкан тосхондохи хүдөөгэй библиотекэ һаяшаг 1200 түхэриггэ шэнэ номуудые худалдажа абаба. Тэдэнэйнь тоодо М. Горькиин, М. Шолоховой, Х. Намсараевай, бусадай зохёолнууд бии.

Г. Бадмаев.

Профсоюзуудай үбэлэй спартакиада

Һалхитай хүйтэн үдэр байбашье һаань, Улан-Удын Аршан посёлок шадар «Труд» гэжэ спортивна бүлгэм санаар үбэлэй сезониие нээлгэдэ зорюулһан мүрысөө үнгэргэбэ.

Мүрысөөндэ хабаадалсаһан эрэшүүл 10—15 километртэ, эхэнэрнүүд 3—5 километртэ урилдаагаа. Хабаадагшадынь үйлэдбэриин, техникумүүдэй, эхилэн ябажа байһан спортсменүүдэй гэһэн гурбан бүлэг боложо хубаарилагдан, туд бүриин, мүн командаараа түрүү һууриин түлөө мүрысэбэ.

Абаһаар эхэнэрнүүд урилдаагаа. Гэбэшье эндэ «Ажалай резервэнүүдэй», кооперативна техникумэй олон спортсменүүд оролсожо, тэдэнэр конкурсһоо гадуур ябаа.

Туд бүриин түрүү һууриин түлөө 3 километртэ урилдааһан техникумүүдэй спортсменүүдэй дундаһаа лесотехническэ техникумэй һурагша Мисуркеева түрүүлээ. Тэрэ 3 километр зайе 12 минута 52 секунда соо гаталһан байна.

Эхилэн ябажа байгаашадай дундаһаа тэрэ зайе 14 минута 10 секунда соо гаталһан Куржумова (Сэмбын фабрика) түрүү һуури эзэлээ. Гурбадахи һуурида Бледных (Геологиин управлени) гараа.

Табан километртэ урилдаанай болоходо багша Пруткоглядова 25 минута 23 секунда соо гүйжэ, илалта туйлаа. Хоёрдохи һууриие Неустроева (Гэгээрэлэй министерство), гурбадахи һууриие механизированнэ шэлэй заводой түлөөлэгшэ Махнева гэгшэд эзэлбэ.

Эрэшүүл 15 километртэ урилдаагаа. Энэ зайе 1 час 2 минута 15 секунда соо гаталһан хуушанай санашан Брауевич (шэлэй завод) түрүүлжэ ерэһэн байна. 2—3-дахи һууринуудые тэрээнтэй нэгэ коллективэй спортсменүүд Рыков, Мухин, Бужин гэгшэд эзэлээ.

Арбан километрын зайда урилдааһан урилдаанда студентнэрэй дундаһаа 43 минута 2 секунда соо ерэһэн Агафонов (медучилища) һайн үрэ дүн харуулаа. Санаар эхилэн ябажа байгшадай дундаһаа Азаревич (судна заһабарилгын завод) түрүү һуури эзэлһэн байха юм.

Ниитэ командна түрүү һуури механизированнэ шэлэй заводой спортсменүүд, техникумүүдэй дундаһаа медицинскэ училищиин коллектив, үйлэдбэриин коллективүүдэй дундаһаа Бурядай Геологиин управлениин коллективэй спортсменүүд эзэлээ. Эдэ командanууд түрүүшын шангуудые абаа.

А. Игумнов.

Хоккей наадагшадай мүрысөөн эхилбэ

Паровозо-вагонно заводой бага һолжуухай дээрэ хоккейгээр городой түрүү һуури эзэлхын түлөө наадалга эхилбэ. Мүрысөөн бишыхан бүмбэгэ сохилгоһоо шайба наадалгада дамжан оруулагдаха болоно.

Хамта арбан наадан үнгэргэгдөө. Үнгэрэгшэ субботодо спартагайхид «Молот» бүлгэмэй командатай уулзаһан байна. Тэдэ хоёрой хэнииншье хэнээ булижа ядашоо. Наадайнь дүн 5:5 тоотойгоор дүүрэһэн байна. **Р. Григорьев.**

ХИЛЫН СААНАҺАА

А. И. Микоянай США-да ошоод байһан тухай

КЛИВЛЕНД, январиин 8. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян эндэ ерээ гэжэ урда тээнь мэдээсэгдээ һэн.

Үдэрынь А. И. Микоянай хүндэлэлдэ зорюулагдан, «Юнион клаб» соо сайлалга болоо, Огайо штадай түлөөлэгшэд—центрнүүдынь Кливлендэ байдаг промышленна, худалдаа наймаанай, транспортын томо компанинуудай президентнүүд, банкнуудай директорнүүд, нютагай газетэнүүдые гаргагшад, олониитын түлөөлэгшэд сайлалга дээрэ байгаа.

Сайрус Итон сайлалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, советскэ наукын шэнэ угаа ехэ амжалта туйлаһантай дашарамдуулан, Советскэ Союзһаа ерэһэн айлшадые амаршалаа. Мүнөө Нарые тойрон дабшаха замдаа ороод ябаһан, шэнэ планетын табигдаһые бүхы дэлхэйн хүн зон угаа ехээр баясан угтаһан байна гэжэ тэрэ хэлээ.

«Юнион клаб» соо суглараад байһан США-гэй эзэд баяшуулай түлөөлэгшэд, би өөрөө, наука болон промышленностиин талаар угаа ехэ амжалта туйлаһан хүсэн түгэлдэр Советскэ Союзтай үгэеэ ойлгалсохо шухала гэжэ мэдэрнэбди гээд Сайрус Итон хэлээ. Эндэ сугларагшад эдэ үгэнүүдыень альга ташан угтаа.

Үзэл сурталайнгаа ондо ондоо байгаашье һаань, хоёр ороной хоорондо ажал хэрэгэй талаар мүрысэхэ шухала байһан тухай Сайрус Итон хэлээ. Иимэрхүү уулзалганууд бэе бэеэ һайнаар мэдэжэ абаха ехэ арга боломжо олгоно. Хани барисаатай болохо замдахи саашанхи алхам хадаа али алиндаа ашагтай туһатайгаар худалдаа наймаа эрхилхэ ябадал болоно гэжэ тэрэ хэлээ.

СССР США хоёрой хоорондо худалдаа наймаа эрхилхэ ябадалай ехэ удхашанартай байһан тухай «Линкольн электрик» компаниин директорнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ Джеймс Линкольн онсолон тэмдэглээ. Энэ хадаа манай хоёр оронуудай хоорондо хэлсээ туйлаха хэрэгтэ угаа ехэ туһатай байха гэжэ би этигэнэб гээд тэрэ хэлэһэн байна.

США-гэй нилээд үнинэй профсоюзуудай нэгэн—паровозно механигуудай профсоюзай—зүгһөө сайлалга дээрэ Г. Браун үгэ хэлэхэдээ, советскэ айлшадые амаршалаа, «оронуудай—Росси болон Холбоото Штадуудай, мүн дэлхэйн бүхы оронуудай хоорондоо үгэеэ ойлголсожо» шадаха байһанда этигэжэ байһанаа элишэлэн мэдүүлээ.

Америкын хирургнуудай соведэй правлениин түрүүлэгшэ Чарльз Хиггинс советскэ медицинын хүгжэлтые үндэрөөр сэгнээд, хоёр ороной хоорондо научна талаар холбоотой болохо шухала байһан тухай онсолон тэмдэглээ.

Удаань нүхэр А. И. Микоян иигэжэ хэлээ:

«Мүнөө эндэ хэлэгдэһэн үгэнүүд манай бүхы харилсаануудай үндэһэ һуури боложо үгөө һаа, түүхэдэ шэнэ үе нээхэ байна».

Үшөө советскэ гүрэнэй һая тогтожо байхада, американецуудһаа шадабари дүршэлдэ һурахые В. И. Ленин уряалдаг һэн, совет хүнүүд Америкын арадай энэ шэнжэ шанарые хододоо һайшаадаг байна гэжэ А. И. Микоян һануулаа.

Юумэ үйлэдбэрилгын хүн бүхэндэ хүртэсөөр Америкые хүсөөд, ахин гараха гэһэн зорилго бидэнэр мүнөө өөһэдынгөө урда табяабди гэжэ тэрэ хэлээ. Энэ асуудалаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые А. И. Микоян һануулаа.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха тухай эндэ хэлэһэн г-н Итон болон бусад хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлгэ тухай нютагаа бусаад байхадаа, ехэ ханангяар хөөрэжэ үгэхэб гэжэ А. И. Микоян саашань хэлээ. Эдэ эрмэлзэлгэнүүд манай оронуудай энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха аргатай байһые гэршэлэн харуулна. Эб найрамдалай, арадуудай хоорондын хани барисаанай үзэл сурталһаа һайн һайхан үзэл бодол мүнөө байхагүй гэжэ би хэлэхэ байнаб. Энэ хадаа мүнөөнэй үе сагта илангаяа ехэ удхашанартай. Урдань, зарим нэгэшүүл дайнай үедэ ашаг олзо оложо баяжадаг, тиихэдэ хүнүүд имагтал фронт дээрэ хосорон үхэдэг байгаа. Мүнөө дайн болоо гээшэ һаа, нэгэ минутын турша соо хаа хаанагүй үзэгдөөгүй ехэ хохидол, һандарал ушаруулха байна. Эгээл иимэһээ эб найрамдал хангаха гээшэ хүн түрэлтэнэй түүхын ямаршье үеынхидэ орходоо мүнөө бүри шухала болоод байна.

Эб найрамдал хангаха хэрэгтэ таарамжатай эрхэ байдал бии болголгодо туһалха зорилгоор хүн зоной зүгһөө хэгдэһэн бүхы ябуулганууд эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ ехэ удхашанартай гэжэ А. И. Микоян онсолон тэмдэглээ. Энэ һайн һайхан хэрэгтэ худалдаа наймаан горьтой үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ тэрэ хэлээ. Худалдаа наймаан эб найрамдал бэхижүүлгэдэ туһалжа шадаха. Тиихэдэ худалдаа наймаа эрхилхын тулада амгаланаар һууха шухала болоно. Теэд бэе бэеһээ худалдан абалсаха юумэнүүдэй бии байбашье, һүүлэй үедэ оройдооше шахуу наймаа хэхээ болишоһомнай шаналмаар байна. США-гэй ондоо оронуудһаа худалдажа абадаг тиимэ эд бараа хэдэн зуу миллион түхэригтэ бидэнэр ондоо тээшэнь худалдадаг байнабди. Худалдаа наймаа эрхилэлгэдэ һаад ушаруулдаг шалтагаанууд тухай тогтоходоо, зорюута бэрхэшээл тохёолдуулагдадаг тухай А. И. Микоян хэлээ. Советскэ худалдаа наймаанай организацинууд гадаадын дэлгүүр дээрэ эд бараагаа өөрынь үнэһөө доогуур сэнгээр худалдадаг гэһэн хэбэртэйгээр хэлэгдэдэг баталамжануудай ямаршье үндэһэ баримтагүй байһыень үнэмшэстэй жэшээнүүд дээрэ тэрэ харуулаа. Бидэнэр али алиндаа ашагтай, туһатай байхаар наймаа хэхые хүсэнэбди гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ гээшэ хамтымнай зорилго болоно гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээд, эб найрамдалай, СССР США хоёрой хоорондохи хани барисаанай түлөө А. И. Микоян духаряа үргөө.

«Юнион клаб» соо сайлалгын болоһоной һүүлээр, «Линкольн электрик компани» гэжэ компаниин электротүхеэрэлгын заводые А. И. Микоян хараа. Заводые хараха үедөө хүдэлмэришэдтэйнь хөөрэлдөө, тэдэнэй ажабайдал, ажал хүдэлмэри тухай һонирхоо.

Үдын хойно А. И. Микоян Кливленд шадар байдаг Сайрус Итонэй фермэ дээрэ хахад үдэрөө үнгэргөө. Эндэ журналистнууд, фоторепортернууд олоороо сугларaa. Энэ үедэ А. И. Микоян Советскэ правительствын зүгһөө тоног зэмсэгээр хангагдаһан орловско хатарша үүлтэрэй гурбан мори Сайрус Итондэ бэлэг болгон үгөө.

Үдэшэнь, А. И. Микоян, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүд Сайрус Итонэйдэ айлшалаа.

Л. Величанский,
В. Парамонов.

Кубагай шэнэ правительствые хэдэн гүрэн мэдэрбэ

КАИР, январиин 8. (ТАСС). Кубагай шэнэ правительствые мэдэрхэ тухай шиидхэбэри ОАР-эй правительство гаргаа гэжэ МЕН агентство мэдээсэнэ.

ПАРИЖ, январиин 8. (ТАСС). Кубагай шэнэ правительствые мэдэрхэ гэжэ Бельгиин правительство шиидхээ гээд Франс Пресс агентство Брюссельһээ дамжуулна.

ПАРИЖ, январиин 8. (ТАСС). Франс Пресс агентствын Гаагаһаа дамжуулһанай ёһоор, Кубагай шэнэ правительствые Голландиин правительство хуулитаар мэдэрээ.

НЬЮ-ЙОРК, январиин 8. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентство иигэжэ мэдээсэнэ. Кубагай шэнэ правительствые Холбоото Штадуудай мэдэрһэн тухай США-гэй гүрэнэй департамент хуулитаар мэдүүлээ.

ЛОНДОН, январиин 8. (ТАСС). Кубагай шэнэ правительствые Англиин хуулитаар мэдэрһэн тухай Рейтер агентствын мэдээсэлые Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ зүб гэжэ баталһан байна.

ПАРИЖ, январиин 8. (ТАСС). Франс Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор Кубагай шэнэ правительствые Франци хуулитаар мэдэрээ.

Кубагай арадай илалта

Генерал Батистын засагые унагаажа, Кубагай арадай илалта туйлаһые бүхы ороной эб найрамдалда дуратай олониитэ халуунаар һайшаана. Энэ илалта хадаа Латин Америкын арадуудай үдэр ерэхэ тудам ургажа байһан национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй, США-гэй колонизаторска политикада эсэргүүсэн тэдэнэй хэдэг тэмсэлэй шэнэ томо илалта болоно.

Куба Латин Америкын бишыхан оронуудай нэгэн юм. Мексиканска заливай эхиндэ байдаг, 114,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай Куба арал дээрэ энэ орон оршодог. Арал хадаа баруун тээһээ зүүлжээ, тухайлхада, 1200 километртэ гонзойн байдаг. Тэрэнэй эгээн үргэниинь 200 километр, эгээн нариниинь (баруун таладаа)—35 километр юм. Куба гол түлэб жэгдэ газартай. Аралай баруун-хойто, түбэй, зүүн-урда хубидал 2000 метр үндэртэй хада, гүбөөнүүд бии. Тропическа ургамалнуудаар бүрхээн хушагдаһан аралай байгаали ехэ гоё һайхан юм. Кубае «Байгаалиин ботаническа сад» гэжэ нэрлэдэгынь буруу бэшэ байна. «Хүн түрэлтэнэй нюдэндэ харагдаһан бүхы газар нютагууд сооһоо Куба эгээн һайханиинь» гэжэ 1492 ондо аралые олоһон Колумб нэрлэһэн байгаа.

Кубагай газар элдэб ашагта малтамалнуудаар тон элбэг юм. Түмэрэй рудагай нөөсөөр Куба дэлхэй дээрэ дүрбэдэхи һуури эзэлдэг. Марганец, зэд, хром, никелиин руда, боксидууд эндэ мүн лэ ехэ. Гадна нефть, вольфрам, сайр, туулган, алтан, мүнгэн болон бусад минеральна зүйлнүүд эндэ бии.

Кубагай гол баялигынь сахар болоно. Бүхы элдүүрилэгдэдэг газарайнь хахадһаа ехэнхидэ сахарай тростник тарилгадаг. Куба сахар шанажа гаргалгаар, тэрэниие бусад оронуудта худалдалгаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Бүхы национальна доходойнь 90 процент сахарһаа ородог байна. Кубагай ондоо тээшэнь юумэ худалдажа олодог олзын 85 процентнь сахарһаа ороно.

Кубагай ажахын иимэ жэгдэ бэшээр хүгжэлгэ тушаан болоһон ушар бэшэ юм. Испаниин колониальна дарлалтаһаа Кубагай 1898 ондо сүлөөлэгдэн сасуунь, Америкын Холбоото Штадууд Кубагай бүхы экономикые яаралтайгаар өөрынгөө хиналта доро абаһан байгаа. США-гэй монополинууд сахар үйлэдбэрилгын нилээд ехэ хубиие гартаа оруулаад, Кубагай экономикын бусад һалбаринуудай хүгжэлтэдэ али болохоор һаад ушаруулдаг байһан юм.

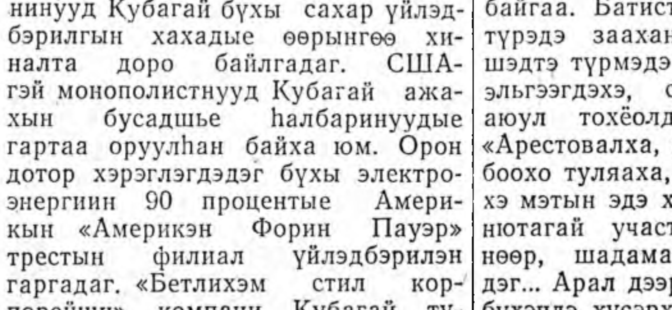
Тиимэһээ Куба сахар газаа тээшэнь худалдалгаһаа дулдыдадаг, экономическа ажабайдалтай, тиигээд США-да хүдөө ажахын түүхэй эд үгэжэ байдаг газар болоһон байгаа бшуу.

Орон дотор генерал Батистын засагай тогтооһонһоо хойшонхи һүүлшын 6 жэл соо Кубада США-гэй эзэрхэлгэ бүри шангадаһан байна. Хойто Америкын монополинуудай табиһан Батиста 1952 ондо Кубада гүрэнэй урбалта хээд, засагаа гартаа абаһан, тиигээд гүрэниие толгойлогшо гээшэб гэжэ өөрыгөө соносхоһон юм. Энэ сагһаа хойшо США-гэй монополинууд Кубада ямаршье хиналтагүйгөөр эзэрхэжэ ороһон байгаа. Хариин оронууд, гол түлэб Хойто Америкын монополинууд орон дотор капитал ехээр оруулдаг байба. США-гэй монополинуудай Кубада оруулһан капитал мүнөө үедэ миллиард үлүүтэй доллар болодог. Америкын капиталай хэмжээнэй талаар Латин Америкэдэ Куба гурбадахи һуури (Венецуэлын, Бразилиин удаа) эзэлнэ.

Хойто Америкын компанинууд, гол түлэб «Кьюбан-Америкэн шугар», «Пунта Алегре шугар» компанинууд Кубагай бүхы сахар үйлэдбэрилгын хахадые өөрынгөө хиналта доро байлгадаг. США-гэй монополистнууд Кубагай ажахын бусадшье һалбаринуудые гартаа оруулһан байха юм. Орон дотор хэрэглэгдэдэг бүхы электроэнергиин 90 процентые Америкын «Америкэн Форин Пауэр» трестын филиал үйлэдбэрилэн гаргадаг. «Бетлихэм стил корпорейшн» компани Кубагай түмэрэй рудагай баялигые гартаа орууланхай. «Интернейшнл телефон энд телеграф корпорейшн» Кубагай бүхы хэлхеэ холбоое хинажа байдаг. Кубада нефть абалгые США-гэй «Эссо стандард ойл» гэжэ концерн бүрин гартаа абанхай гэхэ мэтэ байна.

США-гэй империалистнуудай, тэрэнэй зарсанар Батистын бүлэгэй ашаг олзо оруулан, ехээр баяжажа байхадань, Кубагай арад зон угаа ядуу тулюураар һуудаг байгаа. Промышленна болон хүдөө ажахын 2 миллион хүдэлмэришэнэй (1957 оной мэдээгээр ороной бүхы хүн зон 6,4 миллион байгаа) 500 мянга гараниинь хододоол хүдэлмэригүй байдаг байгаа.

Хойто Америкынгаа эзэдэй дура хүсэлые бэелүүлэн, Батиста орон дотороо диктатура тогтоожо, полицейскэ хашалта хэһээлтэ хэдэг байгаа. Батистын тогтооһон засаг түрэдэ зааханааршье дурагүйтэгшэдтэ түрмэдэ хаалгаха, сүлэлгэдэ эльгээгдэхэ, саазалуулан алуулха аюул тохёолдодог байһан юм. «Арестовалха, мүшхэлтэ хэхэ, зобоохо туляаха, саазалан алаха гэхэ мэтын эдэ хэмжээнүүд полициин нютагай участогуудта тон түргэнөөр, шадамараар бэелүүлэгдэдэг... Арал дээрэ хаа хаанагүй үдэр бүхэндэ хүсэрхэн дарлалга боложо байдаг... Иимэ дарлалта, хэһээлтэһээ зайсажа шадаха нэгэшье городые, бишыхан город гү, али посёлогые олохонь бэрхэтэй» гэжэ «Нью лидер» гэжэ журнал 1957 ондо бэшэһэн байгаа. Батистын засаг орон дотор конституциин ёһоор байгуулагдаһан гүримые болюулһан, оппозиционно партинуудые хориһон, үгэ хэлэлгын, хэблэлэй сүлөөе усадхаһан байгаа.

Зүгөөр шуһата муухай шанга засагта эсэргүүсэн, Америкын монополинуудай дарлалтада эсэргүүсэн Кубагай арадай хэжэ байһан тэмсэлые ямаршье хашалта хэһээлтэ зогсоожо шадаагүй. Олоной хабаадалгатай митингнүүдые эмхидхэдэг хүдэлмэришэн анги хамагһаа түрүүлэн тэрэ засагтай эсэргүүсэн тэмсэһэн байна. Тиигээд эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ олониитэ таряашад, түрүү интеллигенци, армиин патриотическа үзэлтэй офицернүүд хабаадалсадаг болоо. Кубагай коммунистнуудай парти—арадай социалистическэ парти энэ тэмсэлые толгойлоо. Парти хадаа «эб найрамдалай, демократиин, бэеэ даанхай байдалай, дэбжэлтын болон энхэ һайнаар ажаһуулгын замда» орохыень, оронойнгоо баялигые хамгаалхын, бүхы ажалшадай байдал һайжаруулхын тулада тэмсэхыень Кубагай арадые уряалһан байна.

Батистын засагта эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэл 1956 оной эсэсһээ хэгдэдэг болоо һэн. Тиихэдэ восстани хэгшэдэй хүдэлөөн дэлгэржэ, Кубагай залуушуулай ударидагшадай нэгэн Фидель Кастро энэ хүдэлөөе толгойлһон юм. Түрүүшээр восстани хэгшэд үсөөхэн байбашье, байн байн эмхитэй отрядууд болон ургаа. Батиста Америкын буу зэбсэгээр, танк болон самолёдуудаар хангагдаһан армияа восстани хэгшэдые дарахын тула нэгэтэ бэшэ эльгээдэг байһан юм. Зүгөөр восстани хэгшэдые усадхаха гэһэн һэдэлгэнь урагшагүйдэдэг һэн. Юуб гэхэдэ, восстани хэгшэдэй хүдэлөөн бүхы орон дотор дэлгэрһэн байгаа бшуу. Фидель Кастро гэгшын тала баригшадай хүдэлөөн «элдэб ажалай зонһоо, тусхайлбал, таряашадһаа, интеллигенциин түлөөлэгшэдһөө, зарим баяшуулай түлөөлэгшэдһөө дэмжэлгэ абана. Энэ хүдэлөөн бүхы орон дотор дэлгэржэ байна гэжэ Америкын «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэшье мэдэрхэ баатай болоһон байгаа.

Правительственна сэрэгүүдтэ эсэргүүгээр восстани хэгшэдэй 1958 оной һүүлэй һарануудта хэһэн ехэ добтолго илалтаар дүүрэбэ. Батистын засаг январиин 1-дэ унагаагдаа. Батиста өөрынгөө дүтынхидтэй хамта оронһоо зугадан ошоо. Сэрэгэй бүлэг гэдэгые хэрэглэн, Кубада Батистын засагые үлөөхэ гэжэ Америкын агентнуудай хэһэн һэдэлгэ мүн лэ буруу һүрөө. Восстани хэгшэд Кубагай ниислэл —Гаванада ороходоо сэрэгэй бүлэгые толгойлогшо генерал Кантильо гэгшые арестовалһан байна. Мүнөө бүхы орон доторхи байдалые восстани хэгшэд хинажа байна. Кубагай саг зуурын президент Мануэль Уррутиа Кубагай саг зуурын правительствые байгуулаа. Фидель Кастро Кубагай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагшаар томилогдоо. Энэ правительствые Латин Америкын олонхи гүрэнүүд мүнөө мэдэрээд байна.

Батистын засагые илаһанаа һайндэрлэжэ байһан кубагайхид Америкын монополинуудай дарлалтаһаа Эхэ ороноо сүлөөлхын түлөө үшөө удаан тэмсэл хэхэ ёһотойбди гэжэ һайн мэдэнэ.

Н. ЧИГИРЬ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00934. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4754.